

SID ANALYSES

PAPER 3: TAALKENNIS EN TAALGEBRUIK

Opgemaakt voor: Vlaamse overheid, Agentschap Binnenlands Bestuur,
Afdeling Gelijke Kansen, Integratie en Inburgering

Opgemaakt door: Ipsos Belgium

Datum: 31/10/2025

GAME CHANGERS

1 INHOUDSTAFEL

1	INHOUDSTAFEL	2
2	Inleiding	3
3	Methodologie	4
4	Analyse.....	8
4.1	Taalkennis Nederlands	8
4.2	Taalgebruik Nederlands	15
4.2.1	Nederlands spreken met mensen uit de buurt	15
4.2.2	Nederlands spreken met vrienden en kennissen.....	19
4.2.3	Nederlands spreken met mensen van het werk.....	23
4.3	Formele leermethode	27
5	Conclusie.....	32
6	Referenties	37

2 INLEIDING

Taal is een fundamenteel instrument in het menselijk samenleven. Het stelt ons niet alleen in staat om te communiceren, maar ook om relaties aan te gaan, deel te nemen aan maatschappelijke processen en onze identiteit vorm te geven (Hogendoorn 2023, De Vries & Lautenbach 2023, Sobcsyk-Turek & Cremers 2023). Binnen een samenleving waarin migratie en diversiteit toenemen, zoals in België en Nederland, wordt kennis van het Nederlands vaak gezien als een sleutel tot succesvolle integratie. Ze is cruciaal voor toegang tot onderwijs, werk, sociale contacten en maatschappelijke betrokkenheid (De Vries & Lautenbach 2023, De Boom et al., 2023).

Taalkennis is niet gelijk verdeeld over alle herkomstgroepen. Factoren zoals generatie, herkomst, verblijfsduur en opleidingsniveau spelen een belangrijke rol in de mate waarin mensen het Nederlands beheersen (Maes et al. 2017). Ook de context waarin taal gebruikt wordt – thuis, op het werk, met vrienden – beïnvloedt de kansen op actieve participatie in de samenleving. Als niet iedereen over een gelijke taalkennis beschikt kan dat bijdragen aan sociale uitsluiting, onderwijskansen beïnvloeden en de toegang tot de arbeidsmarkt bemoeilijken.

Om dit complexe verband tussen taal en integratie beter te begrijpen, richt deze paper zich op drie belangrijke thema's:

- **Taalkennis:** Hoe goed kunnen anderstalige personen met een migratieachtergrond Nederlands verstaan, spreken, lezen en schrijven? Uit onderzoek blijkt dat er aanzienlijke verschillen bestaan tussen herkomstgroepen en generaties. Leeftijd bij aankomst en duur van verblijf blijken belangrijke verklarende factoren (Maes et al. 2017, Hogendoorn 2023, CBC 2024). De eerste generatie, die vaak op volwassen leeftijd migreerde, beheerst het Nederlands doorgaans minder goed dan de tweede generatie die in België of Nederland geboren is. Toch blijft ook bij die tweede generatie de taalkennis gemiddeld lager dan bij de autochtone bevolking.
- **Taalgebruik in verschillende contexten:** Met wie en in welke situaties wordt Nederlands gesproken? Het gebruik van de taal verschilt sterk tussen formele (school, werk) en informele contexten (thuis, met vrienden). Zo spreken veel migranten in de privésfeer vaker hun moedertaal, terwijl het Nederlands dominant is in publieke situaties. Bepaalde herkomstgroepen gebruiken vaker Nederlands buitenshuis, vooral als ze over een grotere taalkennis beschikken en meer contacten hebben met Nederlandstaligen (Maes et al. 2017, Sobcsyk-Turek & Cremers 2023).
- **Leermethode:** Taalverwerving gebeurt via formele (bv. school, opleiding) én niet-formele methoden (bv. interactie met Nederlandstaligen, via een praatgroep). Uit onderzoek blijkt dat formele methoden zoals het volgen van een taalcursus (Gijsberts et al. 2018) positief samenhangen met een betere taalbeheersing en frequenter gebruik van het Nederlands. Toch botsen sommige groepen op barrières, zoals tijdsgebrek, lage scholing, beperkte toegang tot taalcursussen, of de neiging van anderen om snel over te schakelen naar het Engels (Sobcsyk-Turek & Cremers 2023).

Deze paper onderzoekt hoe taalkennis en taalgebruik variëren bij mensen met een migratieachtergrond in Vlaanderen. De centrale onderzoeksvraag luidt: *Hoe verschillen taalkennis, taalgebruik en leermethoden onder diverse migrantengroepen, en welke factoren verklaren deze verschillen?*

We houden hierbij rekening met achtergrondkenmerken zoals herkomst, generatie, geslacht, opleiding en sociaaleconomische status. Daarnaast onderzoeken we welke combinaties van deze kenmerken leiden tot een hogere of lagere beheersing en gebruik van het Nederlands. De bevindingen kunnen bijdragen aan het vormgeven van beleid rond integratie, onderwijs en arbeid, en ondersteunen in het streven naar een inclusieve en veerkrachtige samenleving.

De onderzoeksvragen worden beantwoord aan de hand van multivariate analyses uitgevoerd op de data van de Samenleven in Diversiteit (SID) surveys. Deze uitgebreide studies werden uitgevoerd door het Agentschap Binnenlands Bestuur van de Vlaamse overheid, eerst in 2017 en opnieuw in 2022. Hierbij werden respectievelijk ongeveer 4.500 en 5.100 respondenten bevestigd. De respondenten zijn afkomstig uit diverse herkomstgroepen, namelijk Belgische, Marokkaanse, Turkse, Poolse, Roemeense en Congolese herkomst, met in 2022 een uitbreiding naar personen van Afghaanse herkomst. De surveys richtten zich op aspecten van het leven in diversiteit die vaak onderbelicht blijven in administratieve gegevens en algemene bevolkingsonderzoeken. We zullen verder in de methodologie terugkomen op de beschrijving van de steekproef, omdat we in deze paper slechts een deel van de steekproef gebruiken en de Belgische herkomstgroep niet meenemen.

De analyses hebben dus tot doel inzicht te verkrijgen in de factoren die de taalkennis en het taalgebruik onder verschillende herkomstgroepen in België beïnvloeden. Hiervoor combineren we twee krachtige analysemethoden: **multivariate regressie** en **beslissingsbomen**. In al onze analyses maken we gebruik van een afhankelijke variabele, die het centrale onderwerp van ons onderzoek meet, en een reeks onafhankelijke variabelen, die mogelijke invloeden of voorspellers vertegenwoordigen. Een concreet voorbeeld van een afhankelijke variabele is de kennis van het Nederlands. De onafhankelijke variabelen zijn de achtergrondkenmerken die we hieronder opsommen.

Analyses

Zoals aangegeven, maken we gebruik van twee verschillende analysemethoden:

- **Multivariate regressies:** Dit type analyse biedt inzicht in de individuele invloed van achtergrondkenmerken op 'samenleven in diversiteit' en identificeren statistisch significante verbanden. We maken over het algemeen gebruik van multivariate lineaire regressie en één maal van multivariate logistische regressie, afhankelijk van de aard van de afhankelijke variabele. Een lineaire regressie onderzoekt lineaire samenhang tussen een continue afhankelijke variabele en onafhankelijke variabelen, terwijl een logistische regressie zich richt op dichotome afhankelijke variabelen. Voor de resultaten van de lineaire regressie zal gesproken worden in gemiddelden. Bijvoorbeeld, de variabele "Kennis van het Nederlands" is een continue afhankelijke variabele, namelijk een index op een schaal van 10 punten. Voor deze variabele wordt dus een lineaire regressie uitgevoerd, en zullen we bijvoorbeeld spreken van een gemiddelde kennis van het Nederlands van 9.5 binnen een bepaalde groep mensen. Anderzijds, de variabele 'formele leermethode' is een dichotome variabele die de waarden 0 (geen formeel taalonderwijs gevolgd) en 1 (wel formeel taalonderwijs gevolgd) kan hebben. Voor deze variabele wordt een logistische regressie uitgevoerd, en zullen we bijvoorbeeld zeggen dat binnen een bepaalde groep mensen 20% van hen formeel taalonderwijs heeft gevolgd.
- **Beslissingsbomen:** Deze methode legt complexe interacties bloot en identificeert specifieke profielen of groepen die gedeelde ervaringen hebben of vergelijkbare kenmerken. Het resultaat is een set subgroepen die respondenten met vergelijkbare kenmerken bevat. De profielen zijn gevormd op basis van specifieke combinaties van de achtergrondkenmerken. De beslissingsboom bepaalt onafhankelijk de criteria voor een splitsing binnen de achtergrondkenmerken, dat in verschillende contexten kan leiden tot uiteenlopende splitsingspunten. De beslissingsbomen identificeren bovendien de meest relevante variabelen voor het verklaren van variatie in de afhankelijke variabele.

Voor onze analyse hanteren we een stapsgewijze modelbouwmethode, waarbij de complexiteit van de modellen geleidelijk wordt verhoogd. Dit stelt ons in staat om de effecten van herkomst, achtergrondkenmerken en tijd op een gecontroleerde manier te onderzoeken. We beginnen met een basismodel waarin alleen herkomst is gebruikt als onafhankelijke variabele. Vervolgens worden de achtergrondkenmerken als onafhankelijke variabelen opgenomen (model 1). Daarna verdiepen we ons in interactie-effecten tussen herkomst en andere achtergrondkenmerken op basis van regressieanalyses (model 2) en op basis van beslissingsbomen (model 3) en bekijken we de invloed

van tijd door interacties met de tijdsvariabele toe te voegen (model 4). Deze tijdsvariabele is een dichotome variabele (0=2017, 1=2022) die verwijst naar de twee verschillende meetmomenten. Belangrijk om op te merken is dat de respondenten verschillend zijn tussen deze twee meetmomenten. Bovendien wordt de Afghaanse herkomstgroep niet meegenomen in de modellen waarbij we het effect van de tijd onderzoeken omdat deze herkomstgroep enkel in de studie van 2022 was opgenomen. Dit heeft tevens tot gevolg dat de Afghaanse herkomstgroep een kleinere steekproef heeft in vergelijking met de andere herkomstgroepen. Resultaten van de beslissingsbomen zijn daardoor minder uitgebreid dan bij de andere herkomstgroepen.

De gepresenteerde resultaten illustreren associaties en samenhangen tussen specifieke afhankelijke variabelen en verschillende onafhankelijke variabelen maar impliceren geen oorzaak-gevolgrelaties. Het is belangrijk op te merken dat deze studie geen causale verbanden onderzoekt.

De appendix bevat per afhankelijke variabele visuele weergaves van de achtergrondkenmerken die een invloed hebben op deze afhankelijke variabele voor de verschillende stappen in de modelbouwmethode. Effecten die niet in de tekst zijn besproken, worden daar verder opgehelderd. Regels omtrent het wel of niet vermelden van effecten in de tekst staan ook in de appendix. Voor de beslissingsbomen hebben we een tabel toegevoegd per herkomstgroep met alle eindprofielen die uit de beslissingsboomanalyses komen. Let op, niet elk gemiddelde dat in de tekst vermeld wordt, is terug te vinden in de tabellen in de appendix. De tabellen richten zich op de eindprofielen van de beslissingsbomen, omdat deze differentiëren op basis van de afhankelijke variabelen en samen de volledige steekproef per herkomstgroep vormen. Het is echter belangrijk op te merken dat de steekproefgroottes van deze eindprofielen in sommige gevallen vrij klein zijn.

Achtergrondkenmerken

We hebben een breed scala aan achtergrondkenmerken opgenomen om een gedetailleerd beeld te krijgen van de factoren die invloed kunnen hebben op de houding ten opzichte van diversiteit. Deze kenmerken variëren van demografische factoren tot sociale en culturele invloeden.

Herkomstgroep is onderverdeeld in zes categorieën: Marokkaanse, Turkse, Congolese, Afghaanse, Roemeense, en Poolse herkomst. Dit biedt inzicht in de invloed van culturele achtergrond op taalkennis en gebruik. De Belgische herkomstgroep wordt niet meegenomen in deze paper.

Geslacht en **leeftijd** in jaren worden meegenomen om demografische verschillen te kunnen analyseren. **Aantal jaren in België** is specifiek voor respondenten die niet in België zijn geboren of van Belgische herkomst zijn, en helpt ons de invloed van verblijfsduur op een specifieke afhankelijke variabele (bijvoorbeeld kennis van het Nederlands) te begrijpen.

Generatie wordt gecategoriseerd als (1) eerste generatie (in het buitenland geboren) en (2) tweede generatie (in België geboren maar niet van Belgische herkomst). Dit onderscheid helpt bij het analyseren van verschillende migratie-ervaringen.

Gezinssituatie is onderverdeeld in zes categorieën: (1) met partner en kind(eren), (2) met partner zonder kinderen, (3) alleenstaande ouder, (4) alleenstaand, (5) woont bij ouders en (6) overige (bv. samenleven met één of andere personen die geen familie zijn, samenleven met grootouders, etc.). De groep 'overige' beschrijven we als atypische gezinssituaties. Dit biedt inzicht in hoe familiale structuren de verbondenheid beïnvloeden.

De **verstedelijkingsgraad** maakt onderscheid tussen (1) Brussels Hoofdstedelijk Gewest, (2) Antwerpen/Gent, (3) overige centrumsteden, en (4) Vlaanderen exclusief centrumsteden, waarmee we de invloed van de leefomgeving op verbondenheid kunnen analyseren.

Opleidingsniveau kent drie categorieën: (1) laagopgeleid, (2) middenopgeleid, en (3) hoogopgeleid. **Land van het hoogste diploma** kent daarentegen drie categorieën (1) geen opleiding afgerond, (2) hoogste diploma behaald in België, (3) hoogste diploma behaald in het buitenland (i.e. herkomstland of een ander land).

De **inburgeringsstatus** wordt onderscheiden in inburgeringstraject gevolgd in Vlaanderen of Brussel tegenover geen inburgeringstraject gevolgd in Vlaanderen of Brussel, wat inzicht biedt in de rol van formele integratieprocessen. De personen die inburgering gevolgd hebben, zijn zowel

respondenten die recent gestart zijn en het traject (nog) niet voltooid hebben als respondenten die het inburgeringstraject afgerond hebben.

Taalvaardigheid wordt getoetst via indices voor **kennis van het Nederlands, Frans, en Engels**, elk op een schaal van 0 tot 10, waarbij een score van 10 de hoogste mogelijke kennis aangeeft. Deze indices zijn samengesteld op basis van zelfbeoordelingen van spreken, lezen, en schrijven.

De **werksituatie** omvat werk, werkloosheid, en niet-actief. **Huishoudens naar werkintensiteit** (werkintensiteit gezin) wordt onderscheiden in (1) geen werkenden, (2) éénverdieners, en (3) tweeverdieners. Alleenstaanden worden in deze indeling niet onder de werkintensiteitcategorieën opgenomen en vormen een aparte groep. **Financiële situatie** wordt gemeten aan de hand van een 5-puntenschaal: (1) heel moeilijk rondkomen, (2) moeilijk rondkomen, (3) neutraal, (4) kan rondkomen en (5) comfortabel leven.

Mate van praktiserend gelovig wordt gemeten op een index van 0 tot 10, waarbij hogere waarden wijzen op meer praktiserend gedrag. Deze index is gecreëerd op basis van drie aspecten: (1) de frequentie van bidden, (2) deelname aan geloofsbijeenkomsten, en (3) deelname aan de vastenperiode. De frequentie van bidden kreeg het meeste gewicht bij het samenstellen van de index, terwijl vasten het minst zwaar meetelt. Voor niet-gelovigen staat de index automatisch op 0.

Er zijn drie achtergrondkenmerken die toetsen naar het hebben van buurtcontacten van een bepaalde herkomst waarbij deze kenmerken aangeven of individuen minstens één keer per maand praten met buurtcontacten. Allereerst hebben we een binaire variabele voor **het hebben van buurtcontacten van Belgische herkomst**: (1) wel hebben (2) niet hebben. Vervolgens hebben we soortgelijke binaire variabelen voor **het hebben van buurtcontacten van eigen herkomst** en voor **het hebben van buurtcontacten van andere herkomst**. Andere herkomst verwijst hierbij naar personen die niet tot de Belgische of de eigen herkomstgroep behoren. Bijvoorbeeld, voor de Congolese herkomstgroep betekent 'andere herkomst' personen die niet van Congolese herkomst en niet van Belgische herkomst zijn.

Verder hebben we ook drie binaire variabelen die verwijzen naar het wel of niet hebben van minstens vijf vrienden van een bepaalde herkomst. De eerste binaire variabele is het **hebben van vrienden van Belgische herkomst**: (1) minstens vijf vrienden van Belgische herkomst, en (2) minder dan vijf vrienden van Belgische herkomst. Opnieuw hebben we twee soortgelijke binaire variabelen voor het **hebben van (minstens vijf) vrienden van eigen herkomst** en **het hebben van (minstens vijf) vrienden van andere herkomst**. Andere herkomst verwijst hierbij naar personen die niet tot de Belgische of de eigen herkomstgroep behoren. Bijvoorbeeld, voor de Congolese herkomstgroep betekent 'andere herkomst' personen die niet van Congolese herkomst en niet van Belgische herkomst zijn.

Tot slot worden **negatieve ervaringen vanwege geloof, herkomst, of huidskleur** geclassificeerd als (1) minstens één negatieve ervaring of (2) geen negatieve ervaring.

Deze uitgebreide set van achtergrondkenmerken stelt ons in staat om een diepgaand beeld te krijgen van de variabelen die de sociale cohesie mogelijk beïnvloeden.

Afhankelijke variabelen

Zoals eerder aangehaald focust deze paper op verschillende deelthema's van taalkennis en taalgebruik als afhankelijke variabelen: taalkennis (Sectie 4.1) taalgebruik (met mensen uit de buurt/vrienden en kennissen/mensen van het werk) (Sectie 4.2) en formele leer methode (Sectie 4.3).

Populatie en steekproef

Voor deze studie is per herkomstgroep een steekproef getrokken, zodat er ongeveer 750 respondenten per groep zijn, rekening houdend met de verwachte responspercentages. Om de resultaten beter te laten overeenkomen met de populatie binnen elke herkomstgroep, zijn de resultaten gewogen binnen elke herkomstgroep. Het is belangrijk op te merken dat we niet spreken over de Belgische populatie in zijn geheel, aangezien niet alle herkomstgroepen binnen België zijn bevraagd en de weging enkel binnen de herkomstgroepen plaatsvindt. Deze gewichten worden toegepast in de regressieanalyses om bijvoorbeeld de invloed van de kennis van het Nederlands op specifieke afhankelijke variabelen over de bevraagde herkomstgroepen heen te kunnen analyseren.

In de onderzoeksdata van de SID-survey zijn sommige respondenten opgenomen die niet de volledige vragenlijst hebben ingevuld. Voor de analyses in deze paper zijn respondenten die drie of meer achtergrondkenmerken niet hebben ingevuld, uitgesloten. Dit betroffen in totaal 65 respondenten, verspreid over de verschillende herkomstgroepen, die uit de analyse zijn weggelaten om de betrouwbaarheid van de resultaten te waarborgen.

Om de focus van het onderzoek scherp te houden, is een specifieke filtering toegepast op de data. Ten eerste is de analyse beperkt tot respondenten die woonachtig zijn in het Vlaams Gewest. Ten tweede zijn respondenten die het Nederlands als moedertaal hebben of die aangeven dat het Nederlands hun best gekende taal is, uitgesloten van de analyse. Dit om de focus te leggen op personen die het Nederlands als bijkomende taal verwerven en waarvoor Nederlands niet de primaire taal is. Ten slotte is de groep met Belgische herkomst eveneens uitgesloten vanwege een te kleine steekproefomvang van anderstaligen, waardoor betrouwbare analyses niet mogelijk zijn.¹

Een gevolg van deze filtering is dat het grootste deel van de steekproef voornamelijk bestaat uit eerste generatie migranten, met 91% eerste generatie (4251 respondenten) en slechts 9% tweede generatie respondenten (400 respondenten). Specifiek binnen de Poolse, Roemeense en Afghaanse herkomst blijven er respectievelijk slechts 14, 4 en 2 respondenten over in de tweede generatie.

Meer informatie omtrent de steekproef en weging die in deze studie is toegepast, kan men terugvinden in het methodologisch rapport van de Samenleven in Diversiteit (SID) 2022 (Methodologisch Rapport Samenleven in Diversiteit, 2022).

¹ Deze filtering zorgt ervoor dat een groot aantal (n=433) van personen van Afghaanse herkomstgroep niet in de analyse wordt meegenomen, omdat deze personen aangeven dat Nederlands hun best gekende taal is. Dit kan verklaard worden doordat de interpretatie van de stelling rond “best gekende taal (lezen, spreken, schrijven)” varieert. Uit de kwalitatieve vervolganalyses bleek dat sommige respondenten de stelling begrepen als een vraag over welke taal ze het beste beheersen in alle vaardigheden, terwijl anderen dachten dat het om hun beste vreemde taal ging (Ipsos, 2025).

4 ANALYSE

4.1 Taalkennis Nederlands

Overkoepelende bevindingen:

De analyse heeft betrekking op personen wonend in het Vlaams Gewest die het Nederlands als bijkomende taal verwerven en waarvoor Nederlands dus niet de eerste of best gekende taal is.

- Van de onderzochte buitenlandse herkomstgroepen heeft de Roemeense herkomstgroep de minst goede kennis van het Nederlands, de Afghaanse herkomstgroep heeft de beste kennis van het Nederlands.
- Het hebben van vrienden van Belgische herkomst is een belangrijke factor die geassocieerd is met de kennis van het Nederlands: diegenen met minstens 5 vrienden van Belgische herkomst hebben een betere kennis van het Nederlands.
- Ook het volgen van een inburgeringstraject heeft een positief verband met een betere Nederlandse taalkennis.
- De verstedelijkingsgraad speelt ook een duidelijke rol, waarbij wonen in een centrumstad (zowel Antwerpen, Gent als overige centrumsteden) positief samenhangt met een betere kennis van het Nederlands dan wanneer men niet in een centrumstad woont.
- Vooral bij de meest recente migratiegroepen, met name binnen de Roemeense, Poolse en Afghaanse herkomstgroepen, is er een sterk verband tussen de verblijfsduur in België en hun kennis van het Nederlands; hoe langer de verblijfsduur, des te beter de kennis.
- Daarnaast is de impact van leeftijd het sterkst merkbaar onder de Marokkaanse, Turkse, Congolese en Afghaanse herkomstgroepen, waar jongere personen binnen deze herkomstgroepen over het algemeen een betere kennis van het Nederlands tonen.
- Binnen de Poolse en Roemeense herkomstgroep hebben vrouwen een betere Nederlandse taalvaardigheid dan mannen. Een verschil dat niet waargenomen wordt bij de andere herkomstgroepen.
- Hoogopgeleide personen van Congolese, Afghaanse, Roemeense en Poolse herkomst hebben een betere kennis van het Nederlands dan laagopgeleide personen van deze herkomst.
- Meer praktiserend gelovige personen van Turkse en Marokkaanse herkomst hebben een betere kennis van het Nederlands dan minder praktiserend gelovigen.
- De taalvaardigheid in het Nederlands van de onderzochte groepen is tussen 2017 en 2022 stabiel gebleven.

In een steeds diverser wordende samenleving is de integratie van verschillende herkomstgroepen een belangrijk aandachtspunt. Een belangrijke factor hierbij is de kennis van de lokale taal, in dit geval het Nederlands in Vlaanderen. Dit thema onderzoekt de samenhang tussen de kennis van het Nederlands en diverse achtergrondkenmerken bij verschillende herkomstgroepen in het Vlaamse Gewest.

De focus ligt op de kennis van het Nederlands, gemeten aan de hand van een samengestelde index. Deze index, met een schaal van 1 tot 10, is gebaseerd op de antwoorden van respondenten op vier vragen met betrekking tot hun vaardigheid in het Nederlands: (1) *“Hoe goed verstaat u Nederlands?”*, (2) *“Hoe goed begrijpt u geschreven Nederlands?”*, (3) *“Hoe goed spreekt u Nederlands?”* en (4) *“Hoe goed schrijft u Nederlands?”*. Elk van de vier vragen draagt gelijkwaardig bij aan de samengestelde index. Hoewel het gaat om een zelfinschatting geven deze vier vragen een breed beeld van de taalvaardigheid van de respondenten en vormen zo een solide basis voor de analyse.

Naast de algemene vraag naar de samenhang tussen de kennis van het Nederlands en achtergrondkenmerken, zullen we in deze paper ook vragen beantwoorden over het verband tussen de kennis van het Nederlands en de kennis van andere talen, namelijk het Engels of het Frans. Ook wordt er gekeken of er een evolutie in de tijd te zien is in de kennis van het Nederlands en of er specifieke profielen te identificeren zijn waarbinnen de kennis van het Nederlands verschilt. Door middel van lineaire regressies en beslissingsbomen, streven we ernaar om een dieper inzicht te

krijgen in de factoren die de kennis van het Nederlands beïnvloeden bij verschillende herkomstgroepen in Vlaanderen.

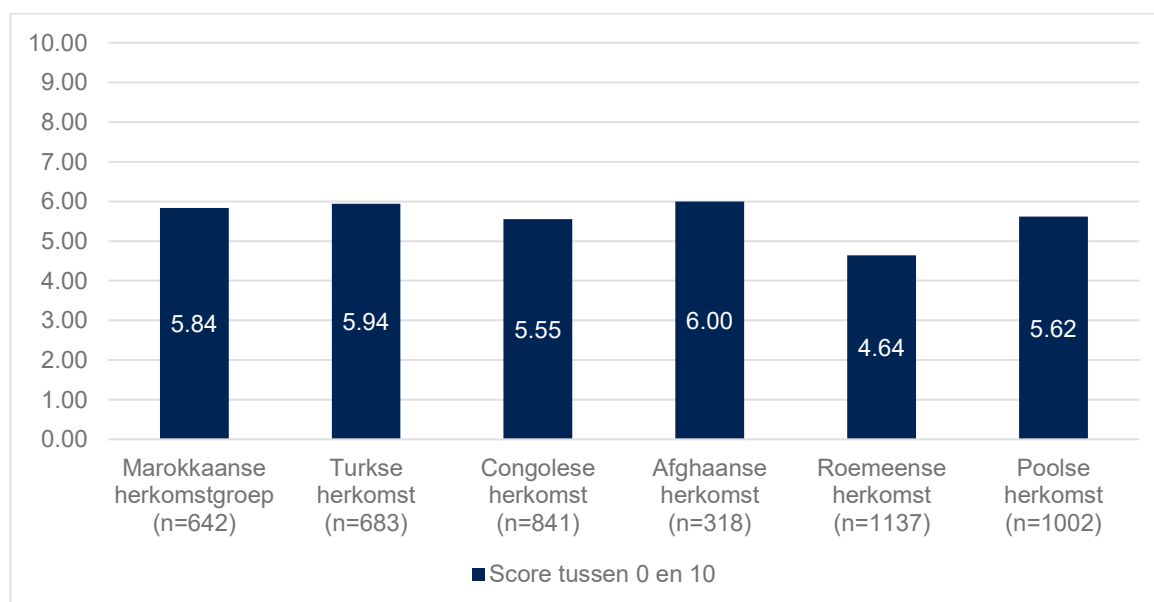
Invloed van herkomstgroep en achtergrondkenmerken

Als eerste stap onderzoeken we hoe de verschillende herkomstgroepen verschillen in hun kennis van het Nederlands. We hebben een lineaire regressieanalyse uitgevoerd om significante verschillen te meten in de gemiddelde scores voor Nederlandse kennis tussen deze groepen. We gebruiken de groep met Marokkaanse herkomst als referentiecategorie, wat inhoudt dat alle andere herkomstgroepen met deze groep worden vergeleken. De gemiddelde score voor Nederlandse taalkennis binnen de Marokkaanse herkomstgroep is 5.84 op een schaal van 1 tot 10.

De resultaten laten zien dat individuen met Roemeense herkomst het minst goed scoren, met een gemiddelde van 4.64, wat significant lager is dan de Marokkaanse herkomstgroep. Daarnaast scoren de Congolese en Poolse herkomstgroepen ook significant lager met gemiddelden van respectievelijk 5.55 en 5.62.

De Afghaanse en Turkse herkomstgroepen vertonen, in vergelijking met de Marokkaanse herkomstgroep, gemiddeld een betere kennis van het Nederlands. Echter, de verschillen in deze gevallen zijn niet significant, wat betekent dat het toeval een rol kan spelen in de waargenomen hogere scores.

De bevindingen benadrukken de diversiteit en variabiliteit in kennis van het Nederlands binnen verschillende herkomstgroepen in België.

Figuur 1: Gemiddelde score op de index rond kennis van het Nederlands voor de verschillende herkomstgroepen.

In de volgende stap van ons onderzoek hebben we een uitgebreide lineaire regressieanalyse uitgevoerd. We hebben gekeken naar het verband tussen herkomstgroep en andere achtergrondkenmerken tegenover de kennis van het Nederlands. Deze analyse stelt ons in staat om te controleren voor andere variabelen en te onderzoeken of de eerder waargenomen verschillen tussen herkomstgroepen blijven bestaan.

Bij het opnemen van meerdere achtergrondkenmerken, blijven de verschillen tussen herkomstgroepen deels overeind. Personen van Roemeense, Congolese en Poolse herkomst blijven significant lager scoren op de kennis van het Nederlands in vergelijking met de Marokkaanse referentiegroep. Bij de Turkse herkomstgroep zien we nu een significant lagere score dan bij de Marokkaanse herkomst, wat een verandering is ten opzichte van de eerdere analyse zonder aanvullende achtergrondkenmerken. De toegevoegde achtergrondkenmerken leggen nieuwe nuances bloot, waardoor een eerder niet-significant verschil nu wel als significant naar voren komt. Met betrekking tot de Afghaanse herkomstgroep blijft het resultaat nog steeds niet significant verschillend van de Marokkaanse groep.

Het eerste en meest opvallende kenmerk dat we behandelen is **generatie**. Personen van de tweede generatie vertonen een aanzienlijk hogere score op de Nederlandse kennisindex in vergelijking met de eerste generatie. Ook Hogendoorn (2023) constateerde eerder dat tweede generatie immigranten in Nederland vrijwel moeiteloos Nederlands spreken, ongeacht hun migratieachtergrond. Dat is niet verrassend, aangezien zij in Nederland zijn geboren en vermoedelijk hun hele leven daar hebben gewoond.

Naast herkomstgroepen en generatie, tonen in ons onderzoek verschillende achtergrondkenmerken ook significante associaties met de Nederlandse taalkennis aan. **Vrouwen** scoren gemiddeld hoger dan mannen.

Qua **leeftijd** hebben personen die ouder zijn een minder goede kennis van het Nederlands. Ook eerdere studies (Boom et al., 2023, Gijsberts et al., 2018) gaven aan dat jongere personen over het algemeen een betere beheersing van de Nederlandse taal hebben of minder moeite ondervinden dan ouderen.

Gezinssituatie heeft eveneens een samenhang met de kennis van het Nederlands: diegene die bij hun ouders wonen² scoren beter dan diegene met een partner en kinderen. Daarentegen zien we dat diegene met een partner maar zonder kinderen en diegene in atypische gezinssituaties een slechtere Nederlandse kennis hebben dan diegene met een partner en kinderen.

Verstedelijkingsgraad speelt ook een duidelijke rol, waarbij wonen in centrumsteden (zowel Antwerpen, Gent als overige centrumsteden) positief samenhangt met een betere kennis van het Nederlands dan wanneer men niet in een centrumstad woont.

Wat **opleidingsniveau** betreft, zien we dat hoger opgeleiden (zowel midden -als hoogopgeleid) een betere Nederlandse kennis hebben dan de laagopgeleiden. Verder scoren diegene die hun **hoogste diploma** in België hebben behaald beter dan diegene die hun opleiding in het buitenland hebben behaald.³

Al langer **wonen in België** heeft een positieve associatie met een betere kennis van het Nederlands. Ook het wel volgen van een **inburgeringstraject** heeft een positieve associatie met een betere Nederlandse taalkennis.

Verder zien we dat **werkloosheid**⁴ een positieve associatie heeft met een betere kennis van het Nederlands. Werklozen scoren het hoogst op de index, gevolgd door diegenen met werk. De inactieven hebben een negatieve associatie en scoren dus het laagst op de index. Beter **rondkomen met het inkomen** hangt samen met een betere kennis van het Nederlands.

Het hebben van **buurtcontacten** en/of **vrienden van Belgische herkomst** is positief geassocieerd met een betere Nederlandse taalkennis, terwijl **vrienden hebben van eigen herkomst** een negatieve associatie vertoont en dus samenhangt met een slechtere kennis van het Nederlands. Experts gaven eerder voor de Poolse herkomst aan dat personen van Poolse herkomst elkaar opzoeken, en dat wonen en werken met alleen personen van Poolse herkomst het leren van Nederlands belemmert (Gijsberts et al., 2018).

We onderzoeken ook hoe taalvaardigheden in het **Engels** en **Frans** samenhangen met de Nederlandse taalvaardigheid. Hierbij zien we dat een betere kennis van het Frans samenhangt met een slechtere kennis van het Nederlands. Een betere kennis van het Engels, daarentegen, hangt wel samen met een betere kennis van het Nederlands.

Tot slot zien we dat het hebben van minstens 1 **negatieve ervaring** omwille van herkomst, geloof of huidskleur geassocieerd is met een betere kennis van het Nederlands dan wanneer men geen negatieve ervaring heeft.

² Merk op dat de groep die bij hun ouders woont gemiddeld jonger is dan de andere gezinssituatiegroepen en ook vaker tot de tweede generatie behoort. Dit verband ligt dus in lijn met de associatie tussen leeftijd en generatie en kennis van het Nederlands.

³ De groep met een opleiding in het buitenland bestaat overwegend uit personen uit de eerste generatie.

⁴ Deze positieve associatie is vooral aanwezig binnen de Roemeense herkomstgroep. Dit kan mogelijk te maken hebben met de sterkere aanmoediging voor werklozen om Nederlands te leren.

De mate van praktiserend gelovig zijn heeft geen significante samenhang met de Nederlandse taalkennis.

Een visuele weergave van de achtergrondkenmerken die geassocieerd zijn met de kennis van het Nederlands is beschikbaar in **Appendix A: Taalkennis Nederlands**. Achtergrondkenmerken die hierboven nog niet vermeld werden, worden daar verder besproken.

Bevindingen binnen de verschillende herkomstgroepen

In deze stap hebben we de lineaire regressie uitgebreid door interactie-effecten tussen herkomstgroepen en andere achtergrondkenmerken op te nemen. Deze interacties geven ons een beter inzicht in de variaties binnen herkomstgroepen wat betreft de associatie met de kennis van het Nederlands. De resultaten belichten de herkomstgroepen waar de effecten van de achtergrondkenmerken significant verschillen van de Marokkaanse herkomstgroep (de referentiegroep). Voor de overige herkomstgroepen, die niet specifiek worden genoemd, geldt dat de effecten van de achtergrondkenmerken niet significant verschillen van de Marokkaanse herkomstgroep, wat impliceert dat deze kenmerken een vergelijkbare invloed hebben op de kennis van het Nederlands als bij de Marokkaanse herkomstgroep.

Uit onze eerdere analyse volgde dat, in het algemeen, **vrouwen** een betere beheersing van het Nederlands hebben dan mannen. Dit verschil is echter niet zichtbaar bij de Marokkaanse herkomstgroep, terwijl het wel aanwezig is bij personen van Roemeense en Poolse herkomst. De Turkse, Congolese en Afghaanse herkomstgroepen wijken niet af van de Marokkaanse herkomstgroep. Bij deze herkomstgroepen is er dus ook geen verschil zichtbaar tussen mannen en vrouwen. Diverse studies over de situatie van arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europese landen wijzen uit dat vrouwen een betere kennis hebben van de Nederlandse taal dan mannen (Gijsberts et al., 2018; Dagevos et al., 2022). Zo komt in een studie door Gijsberts et al. (2018), gericht op Poolse migranten die zich na 2004 hebben ingeschreven in Nederland, naar voren dat Poolse vrouwen de Nederlandse taal beter spreken dan Poolse mannen. Ook uit recent onderzoek in België (Ipsos, 2025) blijkt dat vrouwen van Poolse herkomst meer behoefte hebben aan kennis van het Nederlandse voor dagelijkse interacties in de buurt en met de school. Uit dezelfde studie blijkt ook dat vrouwen van Roemeense herkomst meestal beter Nederlands spreken dan mannen. Ze zijn opener, socialer, en hebben door de zorg voor het gezin en de kinderen ook meer redenen om het te leren.

De associatie tussen een betere Nederlandse taalkennis en wonen in **Antwerpen of Gent**, die we zien bij de Marokkaanse herkomstgroep, is veel zwakker voor de Turkse, Afghaanse, Roemeense en Poolse herkomstgroepen. Ditzelfde patroon geldt voor wonen in andere centrumsteden waarbij de Turkse, Roemeense, en Poolse herkomstgroepen een minder duidelijke positieve associatie vertonen dan bij de Marokkaanse herkomstgroep. De Congolese herkomstgroep verschilt hier niet significant van de Marokkaanse herkomstgroep, dus de verstedelijkingsgraad heeft een gelijkaardig effect als bij de Marokkaanse herkomstgroep.

Een opvallende bevinding bij de Marokkaanse herkomst is dat **hoogopgeleiden** geen betere, maar juist een slechtere kennis van het Nederlands hebben dan lager opgeleiden. Dit is tegengesteld aan de Congolese, Afghaanse, Roemeense en Poolse herkomstgroepen, waar hoogopgeleiden juist een betere Nederlandse taalkennis hebben dan de laagopgeleiden. Dit verklaart het effect dat we zagen over de herkomstgroepen heen. De Turkse herkomstgroep verschilt hier niet significant van de Marokkaanse herkomstgroep, dus hoogopgeleid zijn vertoont een gelijkaardig effect als bij de Marokkaanse herkomstgroep. In een studie door Boom et al. (2023) werd bij personen van Poolse herkomst ook aangetoond dat lager opgeleiden meer moeite hadden met het spreken en lezen van Nederlands dan hoger opgeleiden.

Het behalen van het **hoogste diploma** in het buitenland is bij de Turkse, Roemeense en Poolse herkomstgroepen geassocieerd met een slechtere kennis van het Nederlands dan wanneer het

hoogste diploma in België is behaald, terwijl we dit effect niet zien voor de Marokkaanse herkomstgroep.⁵

Verder blijkt dat **inactief zijn op de arbeidsmarkt** bij de Marokkaanse herkomstgroep geassocieerd wordt met een slechtere kennis van het Nederlands dan het wel hebben van werk. Dit fenomeen is minder zichtbaar bij de Congolese, Roemeense en Poolse herkomstgroep.

Uit de analyse naar achtergrondkenmerken blijkt dat **oudere** respondenten een lagere kennis van het Nederlands hebben. Dit effect blijkt minder sterk te zijn bij personen van Roemeense en Poolse herkomst.

Een andere observatie is dat de **kennis van het Frans** geen effect heeft op de Nederlandse taalkennis binnen de Marokkaanse herkomstgroep. Daarentegen, bij personen van Turkse, Roemeense en Poolse herkomst, blijkt een betere kennis van het Frans geassocieerd met een slechtere kennis van het Nederlands. Dit verklaart waarom we dit zelfde effect zagen over de herkomstgroepen heen.

Meer **praktiserend gelovig zijn** blijkt bij de Marokkaanse herkomstgroep te correleren met een betere kennis van het Nederlands, terwijl bij de Congolese, Afghaanse, Roemeense en Poolse herkomstgroepen dit effect niet aanwezig is. Daarom vonden we dit effect ook niet terug over de herkomstgroepen heen. Bij de Turkse herkomstgroep zien we geen significant verschil met de Marokkaanse herkomstgroep, dus hier heeft de mate van praktiserend gelovig zijn een gelijkaardig effect als bij de Marokkaanse herkomstgroep.

Tot slot, een hoger **aantal jaren in België** draagt bij aan een betere kennis van het Nederlands bij de Marokkaanse herkomstgroep. Dit effect is nog sterker aanwezig bij de Afghaanse, Roemeense, en Poolse herkomstgroep.

Een visuele weergave van de interactie-effecten die geassocieerd zijn met de kennis van het Nederlands is beschikbaar in **Appendix A: Taalkennis Nederlands**. Effecten die hierboven nog niet vermeld werden, worden daar verder besproken.

Profielen

Naast de interactietermen in onze regressieanalyse bieden de beslissingsbomen voor de verschillende herkomstgroepen een extra inzicht in de profielen die verschillen in hun kennis van het Nederlands.

Hieronder richten we ons op de **gedetailleerde resultaten van de beslissingsbomen per herkomstgroep**, waarbij we de specifieke factoren die binnen elke groep van invloed zijn op de kennis van het Nederlands nader bekijken. De beslissingsboom bepaalt onafhankelijk de criteria voor splitsing binnen de achtergrondkenmerken, zoals het aantal jaren in België, dat in verschillende contexten kan leiden tot uiteenlopende splitsingspunten zoals 34 jaar of een geheel ander getal.

De meest differentiërende factor binnen de *Marokkaanse herkomstgroep* is op basis van leeftijd, waarbij jongere personen van 24 jaar of jonger een aanzienlijk betere kennis van het Nederlands hebben (6.82) in vergelijking met hun oudere tegenhangers (4.22 bij 65 jaar of ouder). Verder is het land van het hoogste diploma een belangrijke factor bij diegene tussen 25 en 51 jaar oud: degenen met een opleiding in België scoren beter in Nederlandse taalkennis. Deze groep bestaat uit eerste en tweede generatie personen. Personen zonder afgeronde opleiding vertonen daarentegen een slechtere kennis van het Nederlands. Deze groep bestaat overwegend uit personen van de eerste generatie.

⁵ Het verband tussen het behalen van een diploma in het buitenland en een slechtere kennis van het Nederlands ten opzichte van het behalen van een diploma in België, wordt niet louter verklaard door generatiedynamieken. Binnen de Roemeense en Poolse herkomstgroepen zijn zeer weinig respondenten van de tweede generatie, dus bestaat de groep "opleiding België" en de groep "opleiding buitenland" hoofdzakelijk uit respondenten van de eerste generatie, en dus kunnen we geen generatielink leggen. Voor Turkse herkomst omvatten zowel de eerste als de tweede generatie individuen met een diploma uit België, wat verder aantoont dat de herkomst van het hoogste diploma onafhankelijk van de generatie invloed heeft op de taalvaardigheid.

Figuur 2 en **Tabel 1** tonen de eindprofielen van de beslissingsboom voor de Marokkaanse herkomstgroep. Deze profielen zijn gecreëerd om zoveel mogelijk differentiatie te hebben in de kennis van het Nederlands. Er is geen overlap tussen de profielen en de profielen samen vormen de volledige herkomstgroep (steekproef n=642). De figuur geeft de gemiddelde taalkennis weer voor de verschillende profielen weer. De tabel geeft ook de steekproefgrootte binnenin elk profiel en de beschrijving van het profiel weer.

Figuur 2: Model 3: beslissingsboom voor de Marokkaanse herkomstgroep. Afhankelijke: Kennis van het Nederlands.

Tabel 1: Model 3: beslissingsboom voor de Marokkaanse herkomstgroep. Afhankelijke: Kennis van het Nederlands.

Profiel	N	Gemiddelde	Beschrijving
1	53	6.82	Jonger dan 25 jaar
2	100	6.70	Tussen 24 en 51 jaar, hoogste diploma in België behaald
3	131	6.24	Tussen 24 en 51 jaar, hoogste diploma in het buitenland behaald
4	70	5.84	Tussen 51 en 65 jaar, wel buurtcontacten van andere herkomst
5	134	5.84	Tussen 24 en 51 jaar, geen opleiding afgerond
6	80	4.88	Tussen 51 en 65 jaar, geen buurtcontacten van andere herkomst
7	73	4.22	Ouder dan 65 jaar.

De staafdiagrammen en tabellen met alle eindprofielen die uit de beslissingsboomanalyses komen, zijn voor de andere herkomstgroepen toegevoegd in **Appendix A: Taalkennis Nederlands**.

Bij de *Turkse herkomstgroep* blijkt de plaats van het hoogste behaalde diploma de meest onderscheidende variabele. Degenen met een Belgisch diploma hebben een veel betere kennis van het Nederlands (65% van deze groep behoort tot de tweede generatie) vergeleken met zij die elders zijn opgeleid of geen opleiding hebben afgerond (deze groep bestaat overwegend uit de eerste generatie).

Leeftijd vormt binnen de *Congolese herkomstgroep* de primaire splitsing. Jongere individuen onder de 28 jaar hebben een betere kennis van het Nederlands (6.62) tegenover diegene ouder dan 57 jaar (4.84). Specifiek binnen de leeftijdsgroep van 28 tot 36 jaar, wordt het aantal jaren dat iemand

in België verblijft belangrijk: respondenten die langer dan 18 jaar in België zijn of er geboren zijn⁶, hebben een veel betere Nederlandse taalkennis.

De eerste differentiërende factor bij de *Afghaanse herkomstgroep* is het hebben van vrienden van Belgische herkomst: respondenten met minstens vijf vrienden van Belgische herkomst hebben een betere kennis van het Nederlands (7.00) dan diegene met minder dan 5 vrienden (5.38).

Bij de *Roemeense herkomstgroep* is de eerste splitsing op basis van het aantal jaren dat iemand in België verblijft. Respondenten die langer dan 14 jaar in België zijn (of er geboren zijn), tonen de beste kennis van het Nederlands (6.13). Daarnaast blijkt geslacht een belangrijke factor, waarbij vrouwen gemiddeld een betere taalvaardigheid hebben dan mannen.

De eerste splitsing binnen de *Poolse herkomstgroep*, die overwegend uit eerste generatie migranten bestaat, wordt bepaald door het land waar het hoogste diploma is behaald. Degenen met een Belgisch diploma hebben een score van 8.11 voor Nederlandse taalvaardigheid. Personen met een diploma uit het buitenland hebben de laagste score van 5.32, deze laatste groep is echter de grootste groep binnen deze herkomstgroep. Het hebben van Belgische buurtcontacten is de tweede bepalende factor, waarbij respondenten met dergelijke contacten een betere Nederlandse taalkennis laten zien.

Invloed van de tijd

In onze analyse hebben we twee meetmomenten onderzocht, namelijk 2017 en 2022. Hierbij hebben we gekeken naar verschillen in de afhankelijke variabele, de kennis van het Nederlands, en de associatie van verschillende achtergrondkenmerken met deze kennis bij beide meetmomenten.

Op basis van deze analyse kunnen we stellen dat tijd zelf geen significante invloed heeft gehad op de kennis van het Nederlands tussen 2017 en 2022. Dit suggereert dat de algehele taalvaardigheid in het Nederlands van de onderzochte groepen in deze periode stabiel is gebleven.

Naast de directe tijdsvariabele hebben we ook gekeken naar hoe specifieke achtergrondkenmerken mogelijk van invloed zijn geweest in de verschillende jaren. Over het algemeen zijn er weinig verschillen te vinden. In 2017 was er wel een duidelijk patroon dat oudere respondenten een minder goede beheersing van het Nederlands vertoonden. Dit leeftijdseffect bleek in 2022 echter verzwakt te zijn.

Een visuele weergave van de achtergrondkenmerken die een verschillend effect hebben in 2017 ten opzichte van 2022 wordt weergegeven in **Appendix A: Taalkennis Nederlands**. Effecten die hierboven nog niet vermeld werden, worden daar verder besproken.

⁶ Dit betekent specifiek voor deze groep: respondenten die voor hun 18 jaar gemigreerd zijn, hebben een veel betere Nederlandse taalkennis.

4.2 Taalgebruik Nederlands

4.2.1 Nederlands spreken met mensen uit de buurt

Overkoepelende bevindingen:

Deze analyse heeft betrekking op personen wonend in het Vlaams Gewest die het Nederlands als bijkomende taal verwerven en waarvoor Nederlands dus niet de eerste of best gekende taal is. Personen die aangaven geen Nederlands te kennen, werden niet opgenomen in deze analyse.

- In vergelijking met andere herkomstgroepen spreken personen van Afghaanse herkomst het vaakst Nederlands met mensen uit de buurt, op de voet gevolgd door de Poolse herkomstgroep. Uit eerder onderzoek blijkt dat de Afghaanse herkomstgroep weinig buurtcontacten heeft (SID Analyses paper 1: Sociale cohesie). Hoewel ze dus weinig buurtcontacten hebben, spreken ze in vergelijking met de andere herkomstgroepen wel vaker Nederlands met deze buurtcontacten.
- Vrouwen spreken minder vaak Nederlands met mensen uit de buurt dan mannen.
- De verstedelijkingsgraad speelt ook een belangrijke rol: personen die wonen in de centrumsteden (Antwerpen, Gent of overige centrumsteden) spreken vaker Nederlands met hun buurtcontacten dan personen die buiten de centrumsteden wonen.
- Ook personen die een inburgeringstraject hebben gevolgd, spreken vaker Nederlands met mensen uit de buurt dan diegenen die geen inburgeringstraject hebben gevolgd.
- De mate van beheersing van het Nederlands heeft een duidelijk positief verband met het gebruik ervan in de buurt: een betere kennis van het Nederlands hangt samen met vaker Nederlands spreken met buurtcontacten.
- Ook de samenstelling van het sociale netwerk speelt een rol: respondenten met buurtcontacten of vrienden van Belgische herkomst spreken vaker Nederlands met mensen uit de buurt.
- De frequentie waarmee Nederlands wordt gesproken met mensen uit de buurt is significant afgenomen tussen 2017 en 2022.

Het doel van deze sectie is om het gebruik van de Nederlandse taal onder verschillende herkomstgroepen in België te onderzoeken, met de nadruk op interacties met mensen uit de buurt. Deze sectie heeft als doel te analyseren hoe vaak individuen Nederlands spreken met hun buurtcontacten en hoe dit taalgebruik samenhangt met andere kenmerken, zoals kennis van de Nederlandse taal of het hebben van vrienden van Belgische herkomst. Bovendien zal de studie onderzoeken of er een evolutie in de tijd in dit taalgebruik heeft plaatsgevonden.

De afhankelijke variabele in dit onderzoek is geconstrueerd als een index op een schaal van 10 punten, afgeleid van de stelling: **Hoe vaak spreekt u Nederlands met mensen uit uw buurt?**. Een hoge waarde op de index representeert vaak Nederlands spreken met mensen uit de buurt. Personen die aangeven geen Nederlands te kennen, hebben deze vraag niet gekregen en zijn dus niet meegenomen in de index. Deze index dient als een maatstaf om de mate van integratie van de Nederlandse taal binnen diverse herkomstgroepen te begrijpen.

Door middel van lineaire regressies en beslissingsboomanalyses streven we ernaar om patronen bloot te leggen en inzicht te bieden in de factoren die het gebruik van de Nederlandse taal beïnvloeden.

Invloed van herkomstgroep en achtergrondkenmerken

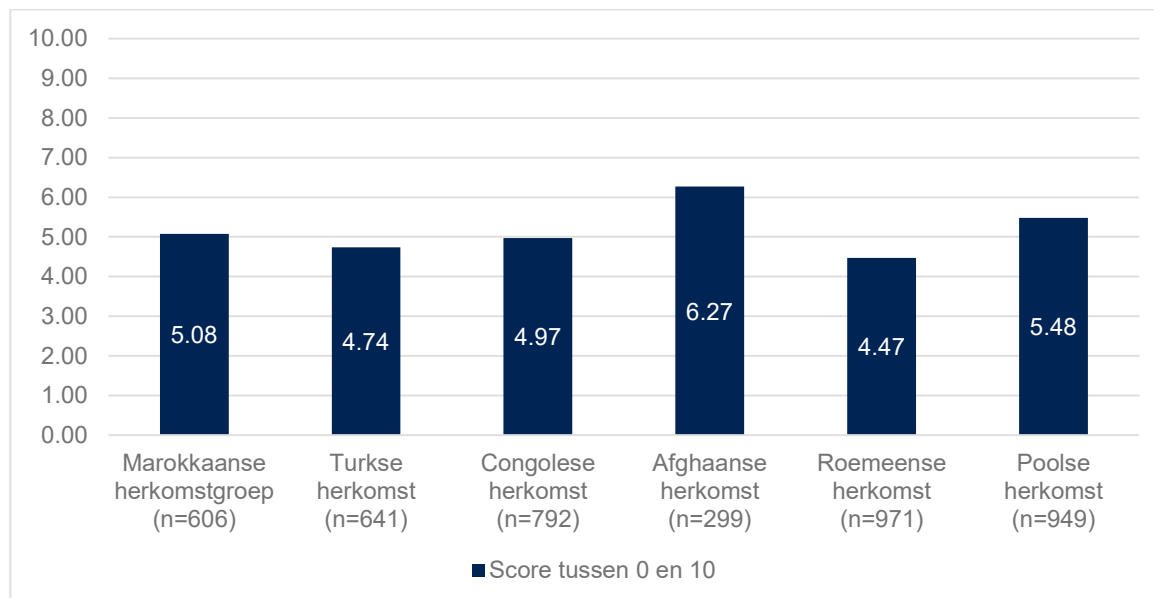
Nu tonen we de inzichten uit de lineaire regressieanalyse betreffende het gebruik van de Nederlandse taal in de buurt. Deze analyse is gericht op hoe vaak individuen Nederlands spreken met hun burens, waarbij 'Marokkaanse herkomst' als de referentiecategorie dient.

De resultaten wijzen op enkele verschillen tussen de herkomstgroepen. Bij de Roemeense herkomstgroep zien we een opvallend lagere frequentie in het gebruik van het Nederlands met mensen uit de buurt dan bij de Marokkaanse herkomstgroepen.

Het grootste verschil zien we bij de Afghaanse herkomstgroep, waar zij gemiddeld veel vaker Nederlands spreken met mensen uit de buurt dan de Marokkaanse herkomstgroep. Ook personen

van Poolse herkomst spreken significant vaker de Nederlandse taal met mensen uit de buurt dan de Marokkaanse herkomstsgroep.

Voor mensen van Turkse en Congolese herkomst is er geen statistische significant verschil met de Marokkaanse herkomstsgroep.

Figuur 3: Gemiddelde score op de index rond frequentie van Nederlands spreken met mensen uit de buurt voor de verschillende herkomstsgroepen.

In de daaropvolgende lineaire regressie, waarin herkomstgroepen en andere achtergrondkenmerken zijn opgenomen, zien we dat de oorspronkelijke verschillen tussen de herkomstgroepen ietwat veranderen. De Turkse herkomstgroep spreekt nog steeds minder vaak Nederlands met mensen uit de buurt vergeleken met de Marokkaanse referentiegroep, en nu is dit verschil wel significant. De Congolese herkomstgroep is nu ook significant verschillend van de Marokkaanse herkomstgroep waarbij de Congolese herkomstgroep vaker Nederlands spreekt met mensen uit de buurt. De toegevoegde achtergrondkenmerken leggen nieuwe nuances bloot, waardoor een eerder niet-significant verschil nu wel als significant naar voren komt.

De verschillen bij de Poolse en Roemeense herkomstgroepen zijn niet langer significant zodra achtergrondkenmerken worden meegenomen. Dit suggereert dat de aanvankelijke gepresenteerde verschillen vooral verklaard kunnen worden door de achtergrondkenmerken in de analyse.

Verskillende achtergrondkenmerken zijn significant geassocieerd met hoe vaak personen Nederlands spreken met hun buurtcontacten. Het is essentieel om bij de interpretatie van deze kenmerken in acht te nemen dat de analyse is uitgevoerd op een selecte responsgroep, waarbij respondenten met Nederlands als moedertaal of als best gekende taal zijn uitgesloten. Deze uitsluiting is gedaan om de focus te leggen op individuen die het Nederlands als een bijkomende taal verwerven.

Geslacht heeft een effect, waarbij vrouwen minder vaak Nederlands spreken met mensen uit de buurt dan mannen. Wat betreft de **verstedelijingsgraad**, zien we dat wonen in centrumsteden (Antwerpen, Gent of overige) verbonden is aan vaker Nederlands spreken met mensen uit de buurt dan wanneer men woont in Vlaanderen exclusief de centrumsteden.

Mensen die een **inburgeringstraject** hebben gevolgd, blijken ook vaker Nederlands te spreken met mensen uit de buurt dan diegene die geen inburgeringstraject hebben gevolgd.

Sociale contacten hebben ook een grote rol: het hebben van **buurtcontacten** van Belgische herkomst en het hebben van **vrienden** van Belgische herkomst zijn sterk geassocieerd met het frequenter spreken van Nederlands met mensen uit de buurt. Daarentegen, buurtcontacten met

mensen van eigen herkomst en het hebben van vrienden van eigen herkomst is geassocieerd met minder vaak Nederlands spreken met mensen uit de buurt.

Wanneer we taalkennis bekijken, zien we dat een betere **kennis van de Nederlandse taal** samenhangt met vaker Nederlands spreken met mensen uit de buurt. Dit is een factor die zeer sterk samenhangt met de frequentie. Een betere **kennis van de Franse taal** of een betere **kennis van de Engelse taal**, daarentegen, hangen samen met minder vaak Nederlands spreken met mensen uit de buurt. Ook Sobczyk-Turek & Cremers (2023) gaven eerder aan dat arbeidsmigranten in hooggekwalificeerde banen, die vaak goed Engels spreken, ook vaker Engels gebruiken in de omgang met burens.

Tot slot zien we dat bij een graduele toename van nul naar twee **verdieners in het gezin** er meer Nederlands wordt gesproken met mensen uit de buurt.

Enkele achtergrondkenmerken zoals de werksituatie en de mate van praktiserend gelovig zijn tonen geen significante impact in deze analyse.

Bevindingen binnen de verschillende herkomstgroepen

In de lineaire regressieanalyse, waarin interactie-termen tussen herkomstgroepen en andere achtergrondkenmerken zijn meegenomen, is de overkoepelende observatie dat er slechts weinig significante verschillen zijn tussen de herkomstgroepen. Dit betekent dat de meeste effecten die in de vorige analyse werden besproken, consistent van toepassing zijn op alle onderzochte herkomstgroepen.

Een bevinding die anders is dan hierboven vermeld is de relatie tussen **de kennis van de Nederlandse taal** en de frequentie waarmee men Nederlands spreekt met mensen uit de buurt. Over de herkomstgroepen heen is een betere kennis van de Nederlandse taal positief gerelateerd aan het frequenter spreken van het Nederlands met mensen uit de buurt. Echter, binnen specifieke herkomstgroepen zien we nuances. Bij mensen van Marokkaanse herkomst zien we deze zelfde associatie. Voor degenen van Poolse en Roemeense herkomst is dit effect zelfs sterker, wat betekent dat een betere beheersing van het Nederlands bij deze groepen nog sterker samenhangt met het frequenter gebruik van de taal in de buurt. In de Turkse herkomstgroep valt echter op dat deze associatie eerder zwakker is. Bij de Congolese en Afghaanse herkomstgroepen zien we een gelijkaardig effect van kennis van het Nederlands als bij de Marokkaanse herkomstgroep.

Profielen

In deze sectie worden de resultaten van de beslissingsboomanalyses voor de verschillende herkomstgroepen besproken. De analyse heeft uitgewezen dat in alle herkomstgroepen de kennis van de Nederlandse taal de meest bepalende factor is die de frequentie van het spreken van Nederlands met mensen uit de buurt beïnvloedt. Deze variabele zorgt voor de eerste splitsing in de beslissingsbomen.

Voor de *Marokkaanse herkomstgroep* is de eerste splitsing duidelijk: hoe beter de kennis van het Nederlands, hoe hoger de frequentie van het gebruik van het Nederlands met mensen uit de buurt, met scores van 8.25 voor zeer goede kennis en slechts 1.81 voor zeer lage kennis. Het hebben van minstens vijf vrienden van Belgische herkomst of het hebben van buurtcontacten van Belgische herkomst blijkt bovendien samen te hangen met gemiddeld vaker Nederlands spreken met mensen uit de buurt.

Binnen de *Turkse herkomstgroep* zien we de hoogste frequentie van Nederlands spreken met mensen uit de buurt bij diegene met een sterkere Nederlandse kennis, in combinatie met het hebben van minstens vijf vrienden van Belgische herkomst (7.29). Het wonen in centrumsteden (Antwerpen, Gent of overige) wordt ook geassocieerd met een hogere frequentie van Nederlands taalgebruik met mensen uit de buurt.

In de *Congolese herkomstgroep* blijft kennis van het Nederlands een essentiële splitsingsfactor, waarbij we een frequent Nederlands taalgebruik zien bij een zeer goede taalvaardigheid (gemiddeld 8.16). Het hebben van buurtcontacten met Belgische herkomst is daarnaast een belangrijke bepalende factor in het vaker Nederlands spreken met mensen uit de buurt.

Voor de *Afghaanse herkomst* is de kennis van het Nederlands eveneens de belangrijkste factor, met een hoge frequentie van 7.78 bij goede kennis.

Binnen de *Roemeense herkomstgroep* observeert men de hoogste score van 9.03 bij uitstekende kennis van het Nederlands, terwijl de laagste score van 1.08 wordt gezien bij lage kennis van het Nederlands.

Tot slot laat de analyse van de *Poolse herkomstgroep* wederom zien dat kennis van het Nederlands de belangrijkste factor is (gemiddeld 8.32 bij goede kennis van het Nederlands tegenover 1.41 bij minder goede kennis). Bij personen met een lage kennis van het Nederlands zorgt het hebben van buurtcontacten met Belgische herkomst er wel voor dat de frequentie van Nederlands praten met buurtcontacten stijgt.

Invloed van de tijd

In onze analyse hebben we twee meetmomenten onderzocht, namelijk 2017 en 2022. Hierbij hebben we gekeken naar verschillen in de afhankelijke variabele, de frequentie van Nederlands spreken met mensen uit de buurt, en de associatie van verschillende achtergrondkenmerken met deze frequentie bij beide meetmomenten.

De toegevoegde tijdsvariabele wijst op een significante verandering: in 2022 zien we een afname in de frequentie waarmee Nederlands wordt gesproken met buurtcontacten vergeleken met 2017.

Hoewel de tijd een effect heeft op de frequentie van het Nederlands spreken met mensen uit de buurt, blijven de effecten van specifieke achtergrondkenmerken consistent tussen de twee tijdspunten. Er zijn geen aanwijzingen dat de invloed van deze variabelen significant anders is in 2022 ten opzichte van 2017. Dit suggereert dat de waargenomen tijdsverschillen wellicht voortkomen uit invloeden die niet zijn meegenomen in dit model.

In **Appendix B: Taalgebruik: Nederlands spreken met mensen uit de buurt** kunnen visuele weergaves gevonden worden van de effecten van achtergrondkenmerken op de frequentie van Nederlands spreken met mensen uit de buurt. Effecten die hier nog niet vermeld werden, worden daar verder besproken. Ook alle eindprofielen die uit de beslissingsboomanalyses zijn gekomen, samen met staafdiagrammen voor de verschillende profielen die de gemiddelde frequentie weergeven, kan in deze appendix worden teruggevonden.

4.2.2 Nederlands spreken met vrienden en kennissen

Overkoepelende bevindingen:

Deze analyse heeft betrekking op personen wonend in het Vlaams Gewest die het Nederlands als bijkomende taal verwerven en waarvoor Nederlands dus niet de eerste of best gekende taal is. Personen die aangaven geen Nederlands te kennen, werden niet opgenomen in deze analyse.

- Onder de onderzochte herkomstgroepen valt op dat personen van Afghaanse herkomst het vaakst Nederlands spreken met hun vrienden en kennissen. Uit het dashboard van de SID-survey blijkt echter dat de Afghaanse respondenten de minste vrienden en kennissen van Belgische herkomst hebben in vergelijking met de andere herkomstgroepen (zie: <https://samenleven-in-diversiteit.vlaanderen.be/domein/sociale-contacten>). Hoewel ze dus minder vrienden en kennissen van Belgische herkomst hebben, spreken ze wel vaker Nederlands met hun vrienden en kennissen dan de andere herkomstgroepen.
- Vrouwen spreken minder Nederlands met vrienden en kennissen dan mannen.
- Een sterk positief verband is waargenomen tussen de mate van Nederlandse taalbeheersing en de frequentie van het Nederlands gebruik met vrienden en kennissen: een hogere Nederlandse taalvaardigheid gaat gepaard met vaker Nederlands spreken met vrienden en kennissen.
- Een betere kennis van het Engels en het Frans daarentegen gaat gepaard met minder vaak Nederlands spreken met vrienden en kennissen.
- Daarnaast speelt de samenstelling van het sociale netwerk een significante rol: respondenten met buurtcontacten of vrienden van Belgische herkomst spreken vaker Nederlands met vrienden en kennissen.
- De frequentie waarmee Nederlands wordt gesproken met vrienden en kennissen is niet wezenlijk veranderd tussen 2017 en 2022.

In deze sectie geven we inzicht in het volgende onderwerp: 'Hoe vaak spreken mensen in België Nederlands met hun vrienden en kennissen, en hoe hangt dit taalgebruik samen met diverse achtergrondkenmerken?' We onderzoeken ook eventuele veranderingen over de twee jaren heen.

De afhankelijke variabele die in deze sectie centraal staat, is afgeleid van een specifieke vraag: *'Hoe vaak spreekt u Nederlands met vrienden en kennissen'*. Hieruit leiden we een index af die de frequentie waarmee respondenten aangeven Nederlands te spreken met hun vrienden en kennissen meet op een schaal van 1 tot 10. Personen die aangeven geen Nederlands te kennen, hebben deze vraag niet gekregen en zijn dus niet meegenomen in de index

Het doel van deze sectie is om inzicht te krijgen in de achtergrondkenmerken die geassocieerd zijn met Nederlands taalgebruik met vrienden en kennissen. Door een reeks statistische analyses toe te passen, zoals lineaire regressies en beslissingsbomen, trachten we te begrijpen welke factoren positief of negatief samenhangen met het gebruik van het Nederlands met vrienden en kennissen.

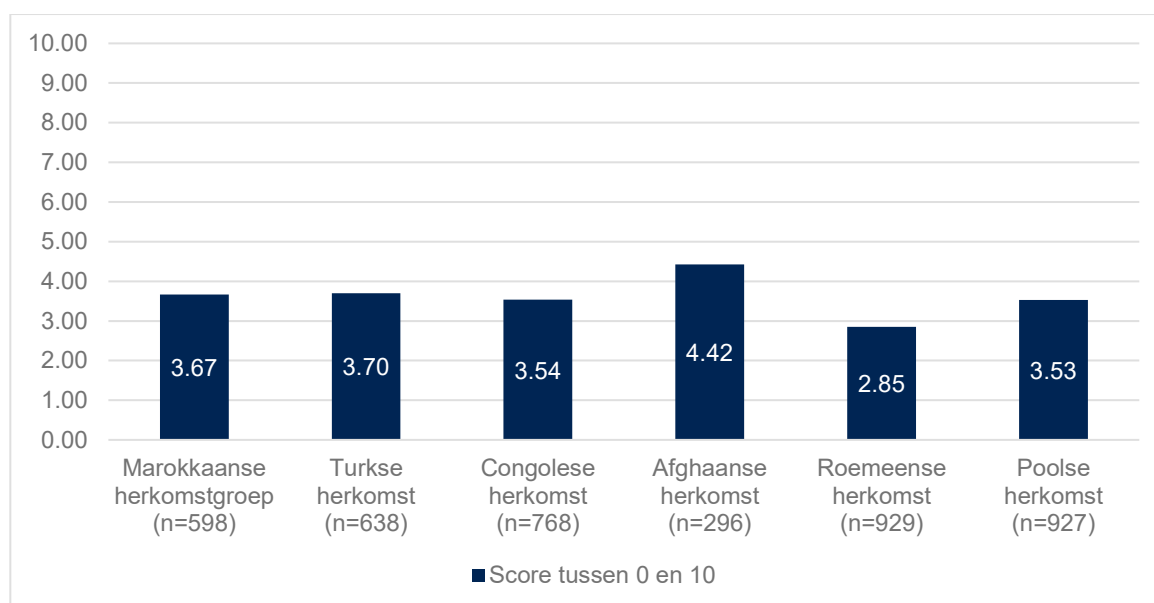
Invloed van herkomstgroep en achtergrondkenmerken

We voeren een lineaire regressieanalyse uit om te begrijpen hoe de frequentie van het spreken van Nederlands met vrienden en kennissen verschilt tussen de verschillende herkomstgroepen. De groepen die in de analyse zijn betrokken, zijn van Marokkaanse, Turkse, Congolese, Afghaanse, Roemeense, en Poolse herkomst, waarbij de Marokkaanse herkomstgroep als referentiegroep is genomen.

De Roemeense herkomstgroep toont een significant lager gebruik van de Nederlandse taal met vrienden en kennissen in vergelijking met de Marokkaanse herkomstgroep, terwijl de Afghaanse herkomstgroep significant vaker Nederlands spreekt in vergelijking met de Marokkaanse referentiegroep.

Verder blijkt uit de analyse dat er geen significant verschil in het Nederlands gebruik met vrienden en kennissen wordt waargenomen voor de Turks, Congolese en Poolse herkomstgroepen in vergelijking met de Marokkaanse herkomstgroep.

In sectie 4.2.1 (Nederlands spreken met mensen uit de buurt) toonde de analyse dat de Poolse herkomstgroep significant vaker Nederlands spreekt met mensen uit de buurt dan de Marokkaanse herkomstgroep, maar bij Nederlands spreken met vrienden en kennissen zien we geen significant verschil. Over het algemeen blijven de uitkomsten consistent met eerdere bevindingen, hoewel de gemeten gemiddelden voor het taalgebruik nu over het geheel zijn afgenomen.

Figuur 4: Gemiddelde score op de index rond frequentie van Nederlands spreken met vrienden en kennissen voor de verschillende herkomstgroepen.

In deze sectie bespreken we de resultaten van een uitgebreidere lineaire regressieanalyse waarin we de verschillen in het gebruik van de Nederlandse taal met vrienden en kennissen tussen verschillende herkomstgroepen hebben onderzocht, nadat ook andere achtergrondkenmerken in beschouwing zijn genomen.

In vergelijking met de vorige regressieanalyse laat nu niet alleen de Roemeense herkomstgroep een significant lager gebruik zien, maar ook de Poolse en Turkse herkomst. Het verschil tussen de Congolese en Afghaanse herkomstgroepen tegenover de Marokkaanse referentiegroep is daarentegen niet significant wanneer rekening gehouden werd met andere factoren.

Het is essentieel om bij de interpretatie van de volgende achtergrondkenmerken in acht te nemen dat de analyse is uitgevoerd op een selecte responsgroep, waarbij respondenten met Nederlands als moedertaal of als best gekende taal zijn uitgesloten, alsook personen die aangeven geen Nederlands te kennen. Deze uitsluiting is gedaan om de focus te leggen op individuen die het Nederlands als een bijkomende taal verwerven.

Wat betreft de achtergrondkenmerken is het **geslacht** een belangrijke factor; vrouwen spreken minder vaak Nederlands met vrienden en kennissen dan mannen. Verschillende **gezinssituaties**, namelijk diegene met partner zonder kinderen of alleenstaanden (met of zonder kinderen) of diegene die bij hun ouders wonen, spreken vaker Nederlands met vrienden en kennissen dan diegene met partner en kinderen.

Verder zien we dat mensen met minstens vijf **vrienden van Belgische herkomst** significant vaker Nederlands spreken met vrienden en kennissen, terwijl **vrienden hebben van eigen herkomst** geassocieerd is met minder vaak Nederlands spreken met vrienden en kennissen. Ook het **hebben van buurtcontacten van Belgische herkomst** hangt samen met vaker Nederlands spreken met vrienden en kennissen.

De **kennis van het Nederlands** heeft de sterkste associatie met de frequentie van het Nederlands spreken met vrienden en kennissen, waarbij een betere kennis van het Nederlands samenhangt met het vaker Nederlands spreken met vrienden en kennissen. De **kennis van het Frans en Engels**, daarentegen, zijn negatief geassocieerd. Een betere kennis van het Frans en Engels hangt samen

met minder vaak Nederlands spreken met vrienden en kennissen. Ook Sobczyk-Turek & Cremers (2023) gaven eerder aan dat hooggekwalificeerde arbeidsmigranten (die vaak een goede beheersing van het Engels hebben) ook vaker Engels in gesprekken met vrienden gebruiken. Dit kan erop wijzen dat een goede Engelse taalvaardigheid de noodzaak om Nederlands te spreken in sociale contacten kan verminderen,

Tot slot zien we dat beter **rondkomen met het inkomen** en meer **praktiserend gelovig zijn** geassocieerd zijn met minder vaak Nederlands spreken met vrienden en kennissen. In de vorige sectie (Nederlands spreken met mensen uit de buurt) was praktiserend gelovig zijn geen significante factor, in tegenstelling tot deze sectie.

Deze bevindingen laten zien dat, hoewel er nog steeds verschillen zijn tussen de herkomstgroepen, andere factoren ook belangrijke rollen spelen in het gebruik van de Nederlandse taal met vrienden en kennissen.

Hoewel een aantal achtergrondkenmerken in sectie 4.2.1 significant geassocieerd waren met de frequentie van het Nederlands spreken, geldt dit niet voor alle kenmerken in de huidige analyse. Zo heeft het gevolgd hebben van het inburgeringstraject geen significante invloed op de frequentie van Nederlands spreken met vrienden en kennissen, terwijl deze eerder wel geassocieerd was met Nederlands spreken met mensen uit de buurt. Evenzo zijn verstedelijkingsgraad, het hebben van buurtcontacten van eigen herkomst en werkintensiteit van het gezin in deze analyse niet significant.

Bevindingen binnen de verschillende herkomstgroepen

We verkennen de interactie-effecten tussen herkomstgroepen en achtergrondkenmerken in de context van het spreken van Nederlands met vrienden en kennissen. Door deze interacties te onderzoeken, krijgen we meer inzicht in hoe de relatie tussen bepaalde kenmerken en taalgebruik kan verschillen tussen de herkomstgroepen. De resultaten belichten de herkomstgroepen waar de effecten van de achtergrondkenmerken significant verschillen van de Marokkaanse herkomstgroep (de referentiegroep). Voor de overige herkomstgroepen, die niet specifiek worden genoemd, geldt dat de effecten van de achtergrondkenmerken niet significant verschillen van de Marokkaanse herkomstgroep, wat impliceert dat deze kenmerken een vergelijkbare invloed hebben op het Nederlands spreken met vrienden en kennissen als bij de Marokkaanse herkomstgroep.

Bij de Marokkaanse herkomstgroep is het hebben van **vrienden van eigen herkomst** niet gerelateerd aan de frequentie van het spreken van Nederlands met vrienden en kennissen. In contrast hiermee, vertonen de Congolese, Roemeense en Poolse herkomstgroepen wel een duidelijke associatie, waar het hebben van vrienden van eigen herkomst samenhangt met minder vaak Nederlands spreken met vrienden en kennissen.

Ten slotte wordt er binnen de Marokkaanse herkomstgroep waargenomen dat oudere individuen minder vaak Nederlands spreken met vrienden. Dit patroon van **leeftijd** is echter minder sterk voor de Turkse en Poolse herkomstgroepen. Opmerkelijk is dat het effect bij de Roemeense herkomstgroep omgekeerd is, waarbij ouderen juist vaker Nederlands lijken te spreken met vrienden en kennissen.

Profielen

In deze sectie verkennen we de resultaten van de beslissingsboomanalyses, die ons helpen te begrijpen welke profielen binnen elke herkomstgroep meer of minder frequent Nederlands spreken met vrienden en kennissen. Voor alle herkomstgroepen blijkt de eerste splitsingsvariabele, en daarmee de meest bepalende factor voor het al dan niet vaker spreken van Nederlands met vrienden en kennissen, de kennis van het Nederlands te zijn.

Binnen de *Marokkaanse herkomstgroep* zien we dat personen met een zeer goede kennis van het Nederlands het vaakst Nederlands spreken met vrienden en kennissen (gemiddeld 7.54). Daarnaast is het hebben van vrienden of buurtcontacten van Belgische herkomst eveneens geassocieerd met een hogere frequentie van Nederlands gebruik met vrienden en kennissen, een bevinding die consistent is met de resultaten van onze eerdere regressieanalyses.

Voor de *Turkse herkomstgroep* spreken degenen met een zeer goede kennis van het Nederlands ook het vaakst Nederlands met vrienden en kennissen (6.39). De tweede meest onderscheidende factor binnen deze groep is het hebben van vrienden van Belgische herkomst, wat het vaker gebruik van het Nederlands met vrienden en kennissen verder ondersteunt.

Binnen de *Congolese herkomstgroep* is er opnieuw een duidelijk associatie te zien tussen een zeer goede kennis van het Nederlands en een frequent gebruik (gemiddeld 7.04). Daarnaast blijkt het volgen van een inburgeringstraject ook samen te hangen met vaker Nederlands spreken met vrienden en kennissen, wat aanvullend inzicht biedt naast de regressieresultaten.

Onder de *Afghaanse herkomstgroep* zien we de hoogste frequentie van Nederlands spreken met vrienden en kennissen bij een goede kennis van het Nederlands, met gemiddeld een score van 6.87.

In de *Roemeense herkomstgroep* spreken degenen met een goede kennis van het Nederlands en minder dan vijf vrienden van eigen herkomst het vaakst Nederlands met vrienden en kennissen (gemiddeld 7.71). Bij degenen met een lagere kennis van het Nederlands spreken mannen vaker Nederlands met vrienden en kennissen dan vrouwen, wat samenhangt met de geslachtsverschillen geobserveerd in de regressie.

Ten slotte, voor de *Poolse herkomstgroep*, is er ook een positieve samenhang tussen een zeer goede kennis van het Nederlands en het vaakst Nederlands spreken met vrienden en kennissen (gemiddeld 7.06). Evenzo geldt dat, bij minder goede Nederlandse taalvaardigheden, mannen vaker met vrienden en kennissen Nederlands spreken dan vrouwen.

Invloed van de tijd

In deze sectie onderzoeken we het effect van tijd op de frequentie van het spreken van Nederlands met vrienden en kennissen door zowel herkomstgroepen als andere achtergrondkenmerken te analyseren, waarbij een tijdsvariabele en interacties met deze variabele zijn toegevoegd aan het model.

Onze bevindingen tonen aan dat de tijd zelf niet als een significante factor optreedt: de frequentie waarmee Nederlands wordt gesproken met vrienden en kennissen is niet wezenlijk veranderd tussen 2017 en 2022.

In 2017 zien we dat individuen zonder formele opleiding vaker Nederlands spraken met vrienden en kennissen dan degenen die hun opleiding in België hebben afgerond. Echter, in 2022 zien we dat dit effect aanzienlijk is verzwakt tot het punt dat er geen merkbaar verschil meer is.

In **Appendix C: Taalgebruik: Nederlands spreken met vrienden en kennissen** kunnen visuele weergaves gevonden worden van de effecten van achtergrondkenmerken op de frequentie van Nederlands spreken met vrienden en kennissen. Effecten die hier nog niet vermeld werden, worden daar verder besproken. Ook alle eindprofielen die uit de beslissingsboomanalyses zijn gekomen, samen met staafdiagrammen voor de verschillende profielen die de gemiddelde frequentie weergeven, kan in deze appendix worden teruggevonden.

4.2.3 Nederlands spreken met mensen van het werk

Overkoepelende bevindingen:

Deze analyse heeft betrekking op personen wonend in het Vlaams Gewest die het Nederlands als bijkomende taal verwerven en waarvoor Nederlands dus niet de eerste of best gekende taal is. Personen die aangaven geen Nederlands te kennen, werden niet opgenomen in deze analyse.

- Personen van Afghaanse herkomst spreken, in vergelijking met andere herkomstgroepen, het vaakst Nederlands met mensen op het werk, gevolgd door de Poolse herkomstgroep. Personen van Roemeense herkomst spreken het minst vaak Nederlands met mensen op het werk.
- Er is een duidelijk verband tussen de beheersing van het Nederlands en het gebruik ervan op het werk. Een betere kennis van het Nederlands is geassocieerd met frequenter Nederlands spreken op het werk.
- Echter, beter rondkomen met het inkomen en een goede beheersing van het Engels lijken juist samen te hangen met minder vaak Nederlands spreken met mensen op het werk. Dit laatste verband is in 2022 zelfs sterker geworden.
- Ook de verstedelijkingsgraad speelt een rol, waarbij respondenten die wonen in een centrumstad (Antwerpen, Gent of een andere centrumstad) vaker Nederlands spreken op het werk dan respondenten die elders wonen. Dit verband is aanwezig bij de Marokkaanse, Turkse en Poolse herkomstgroep en nog sterker aanwezig bij de Congolese herkomstgroep.
- Over het algemeen is het Nederlands taalgebruik op de werkvloer tussen 2017 en 2022 niet significant veranderd.

In deze paper onderzoeken we het gebruik van de Nederlandse taal op de werkvloer in België, met een specifieke focus op hoe verschillende achtergrondkenmerken invloed hebben op dit taalgebruik. De centrale onderzoeksvraag luidt: 'Hoe vaak spreekt u Nederlands op het werk en hoe hangt dit taalgebruik samen met achtergrondkenmerken, zoals kennis van het Nederlands, en wat is de evolutie hiervan in de tijd?'

De afhankelijke variabele in deze studie is een index op een 10-punten schaal, die is gecreëerd op basis van één statement: *'Hoe vaak spreekt u Nederlands met mensen van uw werk?'*. Hogere waarden op deze index representeren vaker Nederlands spreken op het werk. Personen die aangeven geen Nederlands te kennen, hebben deze vraag niet gekregen en zijn dus niet meegenomen in de index.

Invloed van herkomstgroep en achtergrondkenmerken

We presenteren de resultaten van een lineaire regressieanalyse, gericht op het gebruik van de Nederlandse taal op de werkvloer in België. Het doel van deze analyse is om te begrijpen hoe de frequentie van het Nederlands taalgebruik op het werk verschilt tussen de herkomstgroepen. Binnen deze analyse is de referentiecategorie de Marokkaanse herkomstgroep.

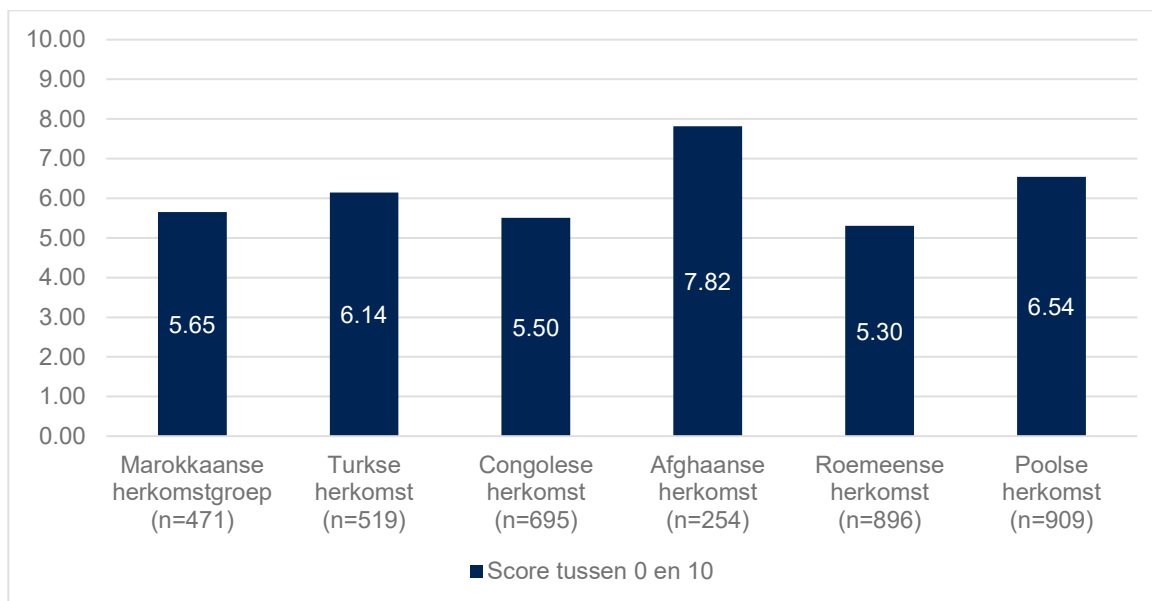
Uit de regressie blijkt dat er significante verschillen zijn tussen de verschillende herkomstgroepen als het gaat om het gebruik van het Nederlands op het werk.

Het opvallendste resultaat is dat de Afghaanse herkomstgroep een sterk hogere score op vlak van Nederlandse taalgebruik op het werk laat zien tegenover de Marokkaanse herkomstgroep (2.17 punten hoger), wat een sterk significant verschil is.

Personen van Poolse herkomst hebben ook een gemiddelde hogere score in vergelijking met de Marokkaanse referentiegroep (0.89 hoger), en deze bevinding is statistisch significant. Ook de Turkse herkomstgroep gebruikt vaker het Nederlands op het werk, met een score van 0.49 boven de referentie, wat ook statistisch significant is.

Aan de andere kant zien we dat de Roemeense en Congolese herkomstgroepen niet significant verschillen van de Marokkaanse herkomstgroep in de frequentie van Nederlands spreken op het werk.

Deze resultaten suggereren dat er inderdaad verschillen bestaan tussen herkomstgroepen in de mate van Nederlands gebruik op de werkvloer.

Figuur 5: Gemiddelde score op de index rond frequentie van Nederlands spreken met mensen van het werk voor de verschillende herkomstgroepen.

Nu onderzoeken we de resultaten van een uitgebreide lineaire regressieanalyse waarin zowel de herkomstgroep als andere achtergrondkenmerken zijn meegenomen om hun invloed op het gebruik van de Nederlandse taal op de werkvloer te evalueren. Een belangrijke vraag is of de eerder geconstateerde verschillen tussen herkomstgroepen blijven bestaan wanneer we corrigeren voor andere factoren.

Na het toevoegen van achtergrondkenmerken zien we dat de verschillen tussen de herkomstgroepen in sommige gevallen minder duidelijk worden. Bijvoorbeeld, personen van de Turkse en Poolse herkomst tonen nu geen significant verschil in vergelijking met de Marokkaanse referentiegroep, wat aangeeft dat de aanvankelijke verschillen vooral verklaard kunnen worden door de achtergrondkenmerken in de analyse.

De analyse toont nu wel aan dat de Congolese en Roemeense herkomstgroepen vaker Nederlands spreken op het werk, wanneer we rekening houden met andere achtergrondkenmerken. De Afghaanse herkomstgroep blijft significant verschillend van de Marokkaanse herkomstgroep.

Het is essentieel om bij de interpretatie van de volgende achtergrondkenmerken in acht te nemen dat de analyse is uitgevoerd op een selecte responsgroep, waarbij respondenten met Nederlands als moedertaal of als best gekende taal zijn uitgesloten. Deze uitsluiting is gedaan om de focus te leggen op individuen die het Nederlands als een bijkomende taal verwerven.

De achtergrondkenmerken die een significante associatie hebben met het minder frequent of vaker Nederlands spreken op het werk zijn onder andere het **geslacht**, waarbij vrouwen minder vaak Nederlands gebruiken op het werk dan mannen.

Verskillende **gezinssituaties** blijken ook een significante associatie te hebben; alleenstaanden (met of zonder kinderen), diegene met partner zonder kinderen en diegene die bij hun ouders wonen spreken vaker Nederlands op het werk dan diegene met partner en kinderen.

Betere **kennis van het Nederlands** is verbonden met een aanzienlijk hogere frequentie van Nederlands spreken op de werkvloer, terwijl **kennis van het Frans** en **Engels** licht negatieve associaties hebben. Een betere kennis van deze twee talen is dus geassocieerd met minder vaak Nederlands spreken op het werk. Sobczyk-Turek & Cremers (2023) toonden eerder ook aan dat de overgrote meerderheid van de ondervraagde migranten (waarvan de meerderheid uit Midden- en Oost-Europa) voornamelijk Engels spreekt op de werkvloer, en slechts één op de vijf zegt hier vooral Nederlands te gebruiken.

Beter **rondkomen met het inkomen** is geassocieerd met minder vaak Nederlands spreken op het werk. Wel zien we dat indien het **aantal verdieners in het gezin** gradueel toeneemt van 0 verdieners naar 2 verdieners, men vaker Nederlands spreekt op het werk.

Het hebben van **buurtcontacten van Belgische herkomst** of het hebben van minstens 5 **vrienden van Belgische herkomst** hangen samen met vaker Nederlands spreken op het werk. Daarentegen hangt het hebben van minstens 5 **vrienden van andere herkomst** (niet de eigen of Belgische herkomst) samen met minder vaak Nederlands spreken op het werk.

Tot slot zien we dat het **inburgeringstraject** gevolgd hebben, minstens 1 **negatieve ervaring** hebben gehad omwille van herkomst, geloof of huidskleur, en meer **praktiserend gelovig zijn** alle drie samenhangen met vaker Nederlands spreken op het werk.

We concluderen dat over het algemeen dezelfde achtergrondkenmerken geassocieerd zijn met het spreken van Nederlands met mensen uit de buurt (sectie 4.2.1) als het spreken van Nederlands met mensen op het werk.

Bevindingen binnen de verschillende herkomstgroepen

Bij de analyse van interactie-effecten tussen herkomstgroepen en verschillende achtergrondkenmerken binnen de context van Nederlands spreken op de werkvloer, komen slechts enkele nieuwe bevindingen naar voren.

Voor individuen van Marokkaanse herkomst blijkt er een positief verband te zijn tussen het **wonen in een centrumstad** (Antwerpen, Gent of overige), en het frequenter spreken van Nederlands op het werk dan wanneer men in Vlaanderen exclusief de centrumsteden woont. Waar bij de Afghaanse en Roemeense herkomstgroepen dit verband niet aanwezig is, blijkt voor personen van Congolese herkomst dat het wonen in een stad als Antwerpen of Gent zelfs een nog positiever effect heeft op de frequentie waarin Nederlands op het werk wordt gebruikt, vergeleken met personen van Marokkaanse herkomst. Voor de Turkse en Poolse herkomstgroepen zien we geen significant verschil, dus is er een gelijkaardig effect van het wonen in een centrumstad als bij de Marokkaanse herkomstgroep.

Profielen

In deze sectie richten we ons op de inzichten verkregen uit de beslissingsboomanalyses die voor elke herkomstgroep zijn uitgevoerd om te begrijpen welke profielen vaker of minder vaak Nederlands spreken op de werkvloer.

Een belangrijke bevinding is dat kennis van het Nederlands naar voren komt als de meest bepalende factor binnen bijna alle herkomstgroepen, behalve bij de Afghaanse herkomstgroep.

Voor de *Marokkaanse herkomstgroep* blijkt dat individuen met een goede kennis van het Nederlands, gecombineerd met minstens vijf vrienden hebben van Belgische herkomst, het vaakst Nederlands spreken op het werk (met een gemiddelde score van 8.60).

In de *Turkse herkomstgroep* wordt ook bevestigd dat een betere kennis van het Nederlands samenhangt met vaker gebruik van Nederlands op het werk (8.43 tegenover 2.74 bij een slechtere kennis van het Nederlands). Echter, er is een opvallende trend waarbij bij degenen met een betere Nederlandse taalkennis en die beter kunnen rondkomen met het inkomen minder vaak Nederlands op het werk gebruiken dan diegene die niet kunnen rondkomen met het inkomen.

Binnen de *Congolese herkomstgroep* spreken degenen die zowel een goede kennis van het Nederlands hebben als in een centrumstad wonen, het meest Nederlands op het werk (9.07).

Bij de *Afghaanse herkomstgroep* is de splitsing uitsluitend op geslacht, waarbij mannen vaker Nederlands spreken op het werk dan vrouwen, met gemiddelde scores van respectievelijk 8.51 en 5.51.

Voor de *Roemeense herkomstgroep* zien we ook de hoogste frequentie van Nederlands taalgebruik bij diegene met een goede kennis van het Nederlands (8.74).

Bij de *Poolse herkomstgroep* zien we dat naast een goede Nederlandse kennis, minstens 5 vrienden hebben van Belgische herkomst en een laag- of middenopleidingsniveau ook bijdragen aan een hogere frequentie (9.19).

Invloed van de tijd

In onze analyse hebben we twee meetmomenten onderzocht, namelijk 2017 en 2022. Hierbij hebben we gekeken naar verschillen in de afhankelijke variabele, de frequentie van Nederlands spreken met mensen op het werk, en de associatie van verschillende achtergrondkenmerken met deze kennis bij beide meetmomenten.

De tijdsvariabele, die het verschil tussen de gegevens uit 2017 en 2022 markeert, blijkt geen significante invloed te hebben op de frequentie van het Nederlands spreken op het werk. Dit betekent dat, over het algemeen, het Nederlands taalgebruik op de werkvloer tussen deze twee jaren niet significant is veranderd.

Uit de analyse blijkt echter dat bepaalde achtergrondkenmerken verschillende effecten kunnen hebben afhankelijk van de tijdperiode. In 2017 was er een sterk verband tussen een betere kennis van het Nederlands en het vaker spreken van de taal op het werk. In 2022 lijkt dit verband af te zwakken.

Daarnaast, in 2017, hing een goede kennis van het Engels samen met minder frequent gebruik van Nederlands op het werk. Dit negatieve verband is in 2022 zelfs sterker geworden.

In **Appendix D: Taalgebruik: Nederlands spreken met mensen op het werk** kunnen visuele weergaves gevonden worden van de effecten van achtergrondkenmerken op de frequentie van Nederlands spreken met mensen op het werk. Effecten die hier nog niet vermeld werden, worden daar verder besproken. Ook alle eindprofielen die uit de beslissingsboomanalyses zijn gekomen, samen met staafdiagrammen voor de verschillende profielen die de gemiddelde frequentie weergeven, kan in deze appendix worden teruggevonden.

4.3 Formele leermethode

Overkoepelende bevindingen:

Deze analyse heeft betrekking op personen wonend in het Vlaams Gewest die het Nederlands als bijkomende taal verwerven en waarvoor Nederlands dus niet de eerste of best gekende taal is. Personen die aangaven geen Nederlands te kennen, werden niet opgenomen in deze analyse.

- Personen van de Roemeense herkomst hebben gemiddeld het minst vaak Nederlands via een formele manier geleerd, personen van Afghaanse herkomst het vaakst.
- Vrouwen leren vaker Nederlands op een formele manier dan mannen.
- Ook het opleidingsniveau speelt een rol: hoogopgeleiden hebben vaker Nederlands op een formele manier geleerd dan laagopgeleiden.
- Verder is het gevolgd hebben van een inburgeringstraject een belangrijke factor in het vaker Nederlands leren op een formele manier.
- Er is een positief verband tussen de kennis van het Nederlands en Nederlands leren op een formele manier: personen die een betere Nederlandse taalkennis hebben, geven vaker aan Nederlands op een formele manier geleerd te hebben.
- Er is in 2022 niet meer of minder via een formele manier Nederlands geleerd dan in 2017.
- Personen van Marokkaanse, Turkse en Congolese herkomst hebben in 2022 vaker formeel Nederlands geleerd in vergelijking met 2017. Terwijl personen van de Roemeense herkomst in 2022 minder vaak Nederlands op een formele manier hebben geleerd dan in 2017. Bij de Poolse herkomstgroep zien we geen verschil.

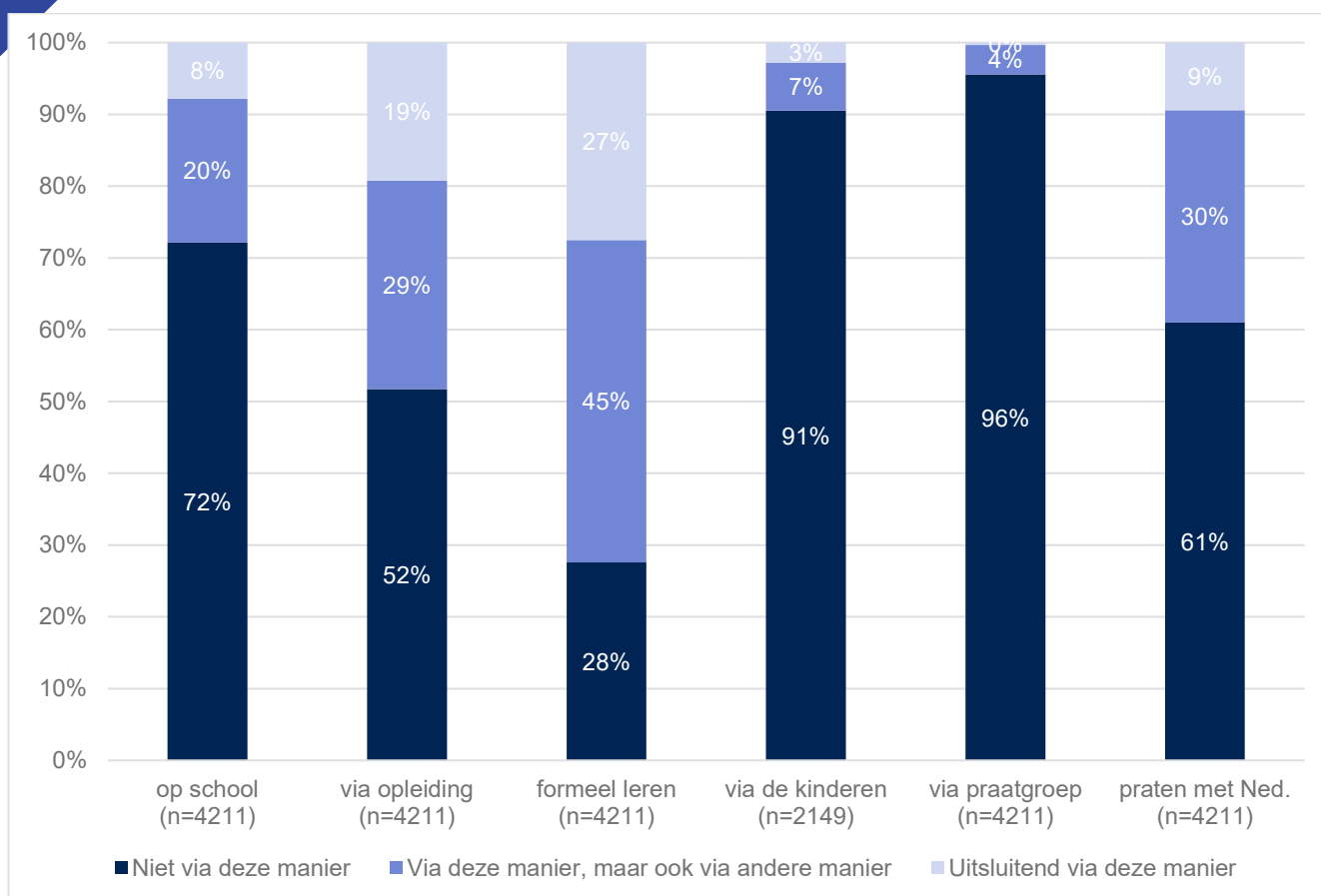
In dit hoofdstuk richten we ons op de rol van formeel taalonderwijs in het leren van de Nederlandse taal binnen verschillende herkomstgroepen in België. We onderzoeken of en hoe formeel leren - via school of opleiding - samenhangt met zowel de taalvaardigheid als de context waarin de Nederlandse taal wordt gebruikt. In dit hoofdstuk worden de 3 afhankelijke variabelen uit het hoofdstuk 4.2 *Taalgebruik*, namelijk (1) Nederlands spreken met mensen uit de buurt, (2) Nederlands spreken met vrienden en kennissen en (3) Nederlands spreken met mensen op het werk, meegenomen als achtergrondkenmerken in de analyses.

Hiervoor hebben we als afhankelijke variabele gekozen voor 'Wel of niet Nederlands geleerd hebben op een formele manier'. Deze dichotome variabele heeft een waarde van 0 of 1, waarbij 0 aangeeft dat er geen formeel taalonderwijs is gevolgd en 1 dat er wel formeel onderwijs is gevolgd. De variabele is geconstrueerd op basis van twee gerichte vragen: (1) *'Leerde u Nederlands op school?'* en (2) *'Leerde u Nederlands via een opleiding?'*. Als er 'ja' is geantwoord op een van deze vragen, wordt dit beschouwd als formeel leren.

Met deze sectie trachten we dus de vraag te beantwoorden: 'Wie heeft al dan niet Nederlands op een formele manier geleerd, en hoe verhoudt dit zich tot de verschillende achtergrondkenmerken?' Daarbij onderzoeken we ook of er een evolutie in tijd zichtbaar is in het leren van Nederlands op een formele manier.

Omdat de grootte van de responsgroep te klein is om analyses te doen op enkel personen die uitsluitend via een niet-formele manier Nederlands geleerd hebben, werd geen analyse uitgevoerd op uitsluitend niet-formeel leren. Onder een niet-formele manier verstaan we (1) via uw kinderen, (2) in een praatgroep of (3) door te praten met Nederlandstaligen.

In onderstaande grafiek is de verdeling te zien van de verschillende manier van Nederlands leren, dit verdeeld in "niet via deze manier", "uitsluitend via deze manier" en "via deze manier, maar ook via een andere manier".

Figuur 6: Percentage respondenten die Nederlands geleerd hebben op verschillende manieren. Onder “formeel leren” verstaan we op school of via een opleiding.

Invloed van herkomstgroep en achtergrondkenmerken

In dit deel van de paper richten we ons op de resultaten van de logistische regressieanalyse waarbij we onderzoeken hoe de herkomstgroep invloed heeft op het al dan niet op een formele manier Nederlands leren (via school of opleiding). De herkomstgroepen worden hier vergeleken met de referentiecategorie, namelijk personen van Marokkaanse herkomst.

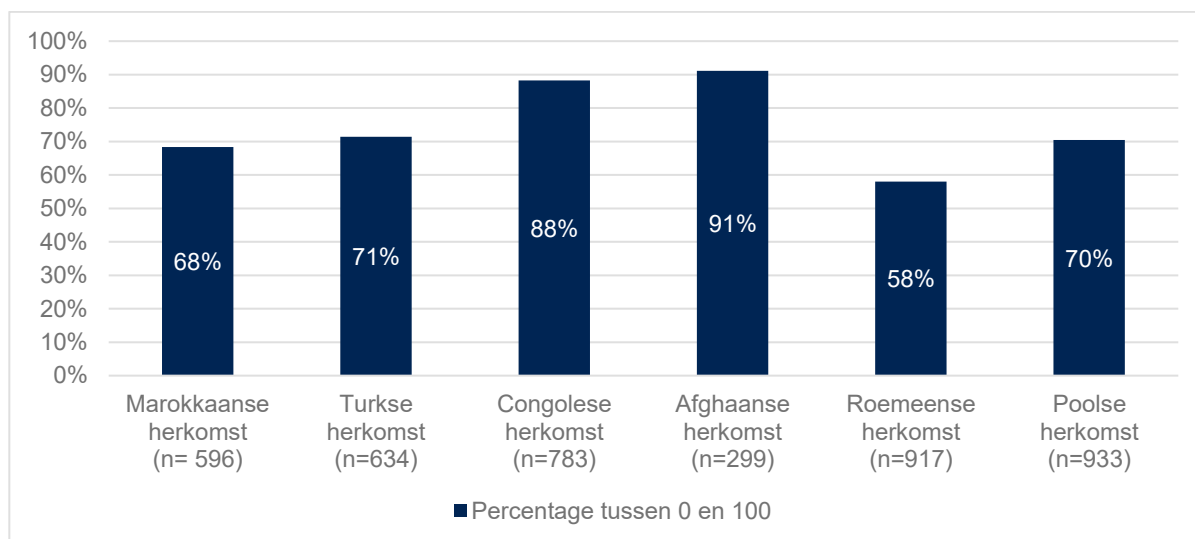
Uit de analyse blijkt dat personen met een Afghaanse (91%)⁷ en Congolese (88%) herkomst opvallend vaker Nederlands geleerd hebben via een formele manier dan mensen met een Marokkaanse herkomst (68%). Eerder onderzoek (Demart et al. 2017) toonde aan dat personen met een Congolese herkomst historisch gezien als studenten naar België kwamen. Dit migratiemotief impliceert dat een deel van deze groep formeel onderwijs heeft gevolgd in België, wat kan bijdragen aan de Nederlandse taalverwerving op een formele manier.

Personen van Roemeense (53%)⁸ herkomst daarentegen hebben gemiddeld minder vaak Nederlands op een formele manier geleerd dan die met een Marokkaanse herkomst, waarbij het verschil statistisch significant is. Personen van Turkse (71%) en Poolse (70%) herkomst tonen geen statistisch significant verschil met de Marokkaanse herkomst.

⁷ Erkend vluchtelingen, subsidiair beschermde en gezinsmigranten die zich in het Vlaamse Gewest vestigen zijn verplicht het inburgeringstraject te volgen met hierin maatschappelijke oriëntatie en NT2. Derdelands arbeidsmigranten zijn hiertoe niet verplicht, maar zij vormen binnen de Afghaanse herkomstgroep een zeer kleine minderheid.

⁸ Nieuwkomers met een EU-nationaliteit en hun gezinsmigranten die zich in het Vlaamse gewest vestigen zijn vrijgesteld van de verplichting om een inburgeringstraject te volgen. Wel zijn er EU-nieuwkomers die vrijwillig in dit traject stappen. Daarnaast zijn er EU-nieuwkomers die ervoor kiezen enkel NT2 te volgen en dus geen volledig inburgeringstraject.

De analyse laat zien dat er aanzienlijke verschillen zijn tussen herkomstgroepen in hoe waarschijnlijk het is dat iemand op een formele manier Nederlands leert.

Figuur 7: Percentage respondenten die Nederlands geleerd hebben op een formele manier, voor de verschillende herkomstgroepen

In deze fase van de analyse onderzoeken we in hoeverre de verschillen tussen de herkomstgroepen blijven bestaan wanneer we controleren voor andere achtergrondkenmerken. De oorspronkelijke logistische regressie toonde al significante verschillen tussen de herkomstgroepen, maar door extra variabelen toe te voegen, kunnen we beter begrijpen welke factoren verder op de uitkomst van invloed zijn.

Na het toevoegen van deze achtergrondkenmerken blijft het duidelijk dat er verschillen bestaan tussen de **herkomstgroepen**. Personen van Congolese en Afghaanse herkomst blijken nog steeds vaker formeel Nederlands te leren ten opzichte van de referentiegroep, personen van Marokkaanse herkomst. Ook personen van Turkse herkomst hebben nu, na controle voor andere achtergrondkenmerken, vaker Nederlands geleerd op een formele manier dan de Marokkaanse herkomstgroep. De Roemeense herkomstgroep heeft nog steeds minder vaak Nederlands geleerd via een formele manier dan de Marokkaanse herkomst.

Het is essentieel om bij de interpretatie van de volgende kenmerken in acht te nemen dat de analyse is uitgevoerd op een selecte responsgroep, waarbij respondenten met Nederlands als moedertaal of als best gekende taal zijn uitgesloten. Deze uitsluiting is gedaan om de focus te leggen op individuen die het Nederlands als een bijkomende taal verwerven.

Naast herkomstgroep speelt ook het **geslacht** een rol; vrouwen leren vaker Nederlands op een formele manier dan mannen.

Opleidingsniveau speelt ook een rol: zij die hoogopgeleid zijn, hebben vaker Nederlands op een formele manier geleerd dan personen die laagopgeleid zijn. Ook Gijsberts et al. (2018) toonde voor personen van Poolse herkomst eerder aan dat een hoger opleidingsniveau significant samenhangt met het volgen van een taal cursus en een betere Nederlandse taalbeheersing.

Ook de **werksituatie** blijkt een rol te spelen: werklozen geven vaker aan dat ze Nederlands op een formele manier geleerd hebben dan werkenden.

Verder is een belangrijke factor het gevolgd hebben van een **inburgeringstraject**; dit gevolgd hebben is geassocieerd met vaker Nederlands op een formele manier geleerd te hebben.⁹

⁹ Zoals eerder aangegeven maakt NT2 een integraal deel uit van het inburgeringstraject. Het participatie- en netwerktraject waarbij gedurende 40 uur wordt ingezet op sociale participatie in een Nederlandstalige context is toegevoegd aan het inburgeringstraject op 1/1/2023, dus na het afnemen van de SID-enquêtes.

Tenslotte zien we dat personen met een hogere **kennis** van het **Nederlands** vaker op een formele manier Nederlands hebben geleerd. Personen die al **langer in België** verblijven hebben minder vaak op een formele manier Nederlands geleerd.

Bevindingen binnen de verschillende herkomstgroepen

In de analyse van interactietermen zien we verschillende genuanceerde inzichten over hoe verschillende achtergrondkenmerken en herkomstgroepen elkaar kunnen beïnvloeden als het gaat om de waarschijnlijkheid om formeel Nederlands te leren. De resultaten belichten de herkomstgroepen waar de effecten van de achtergrondkenmerken significant verschillen van de Marokkaanse herkomstgroep (de referentiegroep). Voor de overige herkomstgroepen, die niet specifiek worden genoemd, geldt dat de effecten van de achtergrondkenmerken niet significant verschillen van de Marokkaanse herkomstgroep, wat impliceert dat deze kenmerken een vergelijkbare invloed hebben op de formele leermethode als bij de Marokkaanse herkomstgroep.

Bij de Marokkaanse herkomstgroep is het volgen van een **inburgeringstraject** geassocieerd met vaker Nederlands op een formele manier geleerd te hebben. Voor personen van de Congolese, Roemeense en Poolse herkomst is dit nog vaker het geval dan bij de Marokkaanse referentiegroep.

Verder blijft een betere **kennis van het Nederlands** geassocieerd met het vaker via formele manier Nederlands geleerd te hebben bij de Marokkaanse herkomstgroep. Bij zowel de Roemeense als Poolse herkomstgroep is dit effect nog sterker.

Deze inzichten bevestigen de belangrijke wisselwerking tussen herkomstgroepen en achtergrondkenmerken, die op genuanceerde wijze de mogelijkheden voor het formeel leren van Nederlands vormgeven.

Profielen

De beslissingsbomen voor de verschillende herkomstgroepen geven een diepgaand inzicht in de profielen van groepen met een hoger of lager percentage mensen die Nederlands via een formele methode Nederlands hebben geleerd. In de volgende sectie van deze paper worden de resultaten van deze analyses besproken, die meer inzicht geven in de kenmerken van diverse herkomstgroepen. Deze analyses helpen bij het identificeren van demografische en sociaaleconomische factoren die bijdragen aan het formeel leren van Nederlands, en bieden zo een genuanceerder beeld van de factoren die het leerproces beïnvloeden.

In **Appendix E: Formele leermethode** hebben we per herkomstgroep een tabel opgenomen met alle eindprofielen uit de beslissingsboomanalyses. Daarnaast bevatten deze tabellen staafdiagrammen die per profiel het percentage mensen tonen dat Nederlands op een formele manier heeft geleerd. De beslissingsboom bepaalt onafhankelijk de criteria voor splitsing binnen de achtergrondkenmerken, zoals het aantal jaren in België, dat in verschillende contexten kan leiden tot uiteenlopende splitsingspunten zoals 39 jaar of een geheel ander getal.

Bij de *Marokkaanse herkomstgroep* blijkt leeftijd een belangrijke factor te zijn. Jonge mensen hebben vaker Nederlands op een formele manier geleerd (99%) dan oudere personen (15%).

Voor de *Turkse herkomstgroep* is de verblijfsduur in België een belangrijke factor. Personen die in België geboren zijn hebben vaker op een formele manier Nederlands geleerd (95%), in vergelijking met personen die al meer dan 39 jaar in het land wonen (39%).

Binnen de *Congolese herkomstgroep* blijkt dat individuen met een lagere kennis van het Nederlands vaker via formele kanalen hun taalopleiding volgden (80%). Dit is tegenstrijdig aan de algemene bevindingen dat personen met een hogere kennis van het Nederlands vaker op een formele manier Nederlands hebben geleerd. Wanneer deze individuen ook een inburgeringstraject hebben gevolgd, geven ze nog vaker aan dat ze op formele wijze Nederlands hebben geleerd (96%).

Bij de *Afghaanse herkomstgroep* blijken sociale interacties een rol te spelen. Personen zonder buurtcontacten van eigen herkomst rapporteren vaker dat zij Nederlands op een formele manier hebben geleerd (95%) dan degenen met dergelijke contacten (88%).

Binnen de *Roemeense herkomstgroep* is er een associatie tussen taalvaardigheid en het formeel aanleren van het Nederlands. Personen met betere Nederlandse kennis rapporteren vaker formeel

te hebben geleerd (85%). Alleenstaande vrouwen zonder inburgeringstraject hebben het vaakst formeel Nederlands hebben geleerd. Het gaat hier voornamelijk over jonge vrouwen die in België naar school geweest zijn.

Ook binnen de *Poolse* herkomstgroep is hetzelfde verband te zien tussen taalvaardigheid en formele taalonderwijs, waarbij een betere kennis van het Nederlands geassocieerd is met het leren van Nederlands op een formele manier (91%).

Invloed van de tijd

In onze analyse hebben we twee meetmomenten onderzocht, namelijk 2017 en 2022. Hierbij hebben we gekeken naar verschillen in de afhankelijke variabele, het al dan niet leren van Nederlands op een formele manier, en de associatie van verschillende achtergrondkenmerken met dit type van leren bij beide meetmomenten.

Bij het bekijken van het effect van tijd op de achtergrondkenmerken zien we over het algemeen weinig verschillen in hoe deze kenmerken in de tijd veranderen. De tijdsvariabele zelf blijkt geen significante invloed te hebben op het al dan niet leren van Nederlands op een formele manier, en geeft aan dat er in 2022 niet meer of minder via een formele manier Nederlands is geleerd dan in 2017.

De resultaten laten wel zien dat er significante veranderingen zijn in de invloed van herkomstgroepen na toevoeging van de tijdcomponent. Zo hebben personen van Marokkaanse, Turkse en Congolese herkomst in 2022 vaker formeel Nederlands geleerd in vergelijking met 2017. Terwijl personen van de Roemeense herkomst in 2022 minder vaak Nederlands op een formele manier hebben geleerd dan in 2017. Bij de Poolse herkomstgroep zien we geen verschil. Dit zou kunnen verklaren waarom de tijdsvariabele zelf geen significante invloed blijkt te hebben.

Verder zien we dat mensen die aangeven dat ze een betere kennis van het Nederlands hebben, in 2022 minder vaak aangeven dat ze Nederlands via een formele manier hebben geleerd dan in 2017.

Deze paper onderzoekt de Nederlandse taalkennis en taalgebruik in de Belgische/Vlaamse samenleving, met een focus op verschillende herkomstgroepen. We analyseerden data van de Samenleven in Diversiteit (SID) surveys uit 2017 en 2022, waarin respondenten van Belgische, Marokkaanse, Turkse, Congolese, Afghaanse, Roemeense, en Poolse herkomst werden bevestigd. Met behulp van multivariate regressies en beslissingsbomen onderzochten we de taalkennis en het taalgebruik. Eerst bespreken we de belangrijkste bevindingen over de gehele responsgroep, waarbij we ook de opvallendste trends over de tijd belichten. Vervolgens verdiepen we ons in de belangrijkste conclusies binnen elke herkomstgroep.

Om de focus van het onderzoek scherp te houden, is een specifieke filtering toegepast op de data. Ten eerste is de analyse beperkt tot respondenten die woonachtig zijn in het Vlaams Gewest. Ten tweede zijn respondenten die het Nederlands als moedertaal hebben of die aangeven dat het Nederlands hun best gekende taal is, uitgesloten van de analyse. Dit om de focus te leggen op personen die het Nederlands als bijkomende taal verwerven en waarvoor Nederlands niet de primaire taal is. Ten slotte is de anderstalige groep met Belgische herkomst eveneens uitgesloten vanwege een te kleine steekproefomvang, waardoor betrouwbare analyses niet mogelijk zijn.¹⁰

Nederlandse taalkennis

De focus ligt op de kennis van het Nederlands, gemeten via een samengestelde index op een schaal van 1 tot 10. Deze index is opgebouwd uit de antwoorden van respondenten op vier vragen over hun vaardigheid in het Nederlands (verstaan, spreken, lezen, schrijven). Een belangrijke factor die samenhangt met de kennis van het Nederlands is het hebben van vrienden van Belgische herkomst; respondenten met minstens vijf vrienden van Belgische herkomst beschikken doorgaans over een betere beheersing van het Nederlands. Ook het wel volgen van een inburgeringstraject heeft een positieve associatie met een betere Nederlandse taalkennis. Een langere verblijfsduur in België gaat samen met een betere kennis van het Nederlands, vooral bij de meest recente migratiegroepen, namelijk de Afghaanse, Roemeense en Poolse herkomstgroepen. De verstedelijkingsgraad speelt ook een duidelijke rol, waarbij wonen in centrumsteden (zowel Antwerpen, Gent als overige centrumsteden) positief samenhangt met een betere kennis van het Nederlands dan wanneer men niet in een centrumstad woont. De taalvaardigheid in het Nederlands van de onderzochte groepen is tussen 2017 en 2022 stabiel gebleven.

Taalgebruik: Nederlands spreken met mensen uit de buurt

De afhankelijke variabele is geconstrueerd als een index op een schaal van tien punten, gebaseerd op de stelling '*Hoe vaak spreekt u Nederlands met mensen uit uw buurt?*', waarbij een hogere score wijst op een hogere frequentie van het gebruik van het Nederlands in de buurt. Personen die aangaven geen Nederlands te kennen, kregen deze vraag niet en werden bijgevolg niet opgenomen in de index. De mate van beheersing van het Nederlands blijkt een duidelijke positieve invloed te hebben op het gebruik ervan in de buurt, aangezien een betere kennis van de taal samenhangt met een hogere frequentie van Nederlands spreken met buurtcontacten. Ook de samenstelling van het sociale netwerk speelt hierin een belangrijke rol: respondenten met buurtcontacten of vrienden van Belgische herkomst gebruiken vaker het Nederlands met mensen uit de buurt. Respondenten die wonen in een centrumstad spreken ook vaker Nederlands met hun buren dan respondenten die buiten de centrumsteden wonen. Geslacht heeft ook een effect, waarbij vrouwen minder vaak Nederlands spreken met mensen uit de buurt dan mannen. Personen die een inburgeringstraject hebben gevolgd, spreken vaker Nederlands met mensen uit de buurt dan diegenen die geen

¹⁰ Deze filtering zorgt ervoor dat een groot aantal (n=433) van personen van Afghaanse herkomstgroep niet in de analyse wordt meegenomen, omdat deze personen aangeven dat Nederlands hun best gekende taal is. Uit het kwalitatieve onderzoek bleek dat dit verklaard kan worden doordat de interpretatie van de stelling rond "best gekende taal (lezen, spreken, schrijven)" varieert. Sommige respondenten begrepen de stelling als een vraag over welke taal ze het beste beheersen in alle vaardigheden, terwijl anderen dachten dat het om hun beste vreemde taal ging (Ipsos, 2025).

inburgeringstraject hebben gevolgd. Opvallend is dat de frequentie waarmee het Nederlands wordt gesproken met mensen uit de buurt tussen 2017 en 2022 significant is gedaald.

Taalgebruik: Nederlands spreken met vrienden en kennissen

De afhankelijke variabele die in deze sectie centraal staat, is gebaseerd op de vraag *'Hoe vaak spreekt u Nederlands met vrienden en kennissen?'*, op basis waarvan een index werd geconstrueerd die de frequentie van het gebruik van het Nederlands met vrienden en kennissen meet op een schaal van één tot tien. Uit de analyses blijkt een sterke positieve correlatie tussen de mate van Nederlandse taalbeheersing en de frequentie waarmee Nederlands wordt gesproken met vrienden en kennissen, waarbij een hogere taalvaardigheid samenhangt met vaker het Nederlands gebruiken in vriendschapsrelaties. Ook de samenstelling van het sociale netwerk speelt hierin een belangrijke rol, want respondenten met buurtcontacten of vrienden van Belgische herkomst gebruiken vaker het Nederlands in gesprekken met vrienden en kennissen. Vrouwen spreken minder vaak Nederlands met hun vrienden en kennissen dan mannen en ook personen met een goede kennis van het Engels en het Frans spreken minder vaak Nederlands met hun vrienden en kennissen. De frequentie waarmee Nederlands wordt gesproken met vrienden en kennissen is niet wezenlijk veranderd tussen 2017 en 2022.

Taalgebruik: Nederlands spreken met mensen van het werk

De afhankelijke variabele in deze analyse is een index op een schaal van tien punten, ontwikkeld op basis van de stelling *'Hoe vaak spreekt u Nederlands met mensen van uw werk?'*, waarbij hogere waarden duiden op een hogere frequentie van het spreken van Nederlands op de werkvloer. Er is een duidelijk verband tussen de beheersing van het Nederlands en het gebruik ervan op het werk, want een betere kennis van de taal gaat gepaard met vaker Nederlands spreken in professionele contexten. Tegelijkertijd blijkt dat personen die aangeven beter rond te komen met hun inkomen of aangeven een goede beheersing van het Engels te hebben, juist minder vaak Nederlands spreken met collega's, een verband dat in 2022 zelfs nog sterker naar voren komt. Over het algemeen is het Nederlands taalgebruik op de werkvloer tussen 2017 en 2022 niet significant veranderd.

Formele leermethode

In deze sectie is als afhankelijke variabele gekozen voor de vraag of iemand het Nederlands al dan niet op een formele manier heeft geleerd, een dichotome variabele met de waarde 0 voor respondenten die geen formeel taalonderwijs volgden en de waarde 1 voor wie dat wel deed. Deze variabele is samengesteld op basis van twee gerichte vragen, namelijk *'Leerde u Nederlands op school?'* en *'Leerde u Nederlands via een opleiding?'*, waarbij een positief antwoord op een van deze vragen wordt beschouwd als een indicatie van formeel taalonderwijs.

Geslacht speelt een rol, waarbij vrouwen vaker Nederlands op een formele manier geleerd hebben dan mannen. Daarnaast is het opleidingsniveau eveneens een bepalende factor; hoger opgeleiden leren vaker op een formele manier Nederlands dan laagopgeleiden. Verder hebben respondenten die een inburgeringstraject gevolgd hebben, vaker op een formele manier Nederlands geleerd. Tevens is er een positief verband tussen de beheersing van de Nederlandse taal en leren op een formele manier; personen met een betere kennis van het Nederlands geven vaker aan dat ze via een formele manier Nederlands geleerd hebben. Ten slotte is er in 2022 niet meer of minder via een formele manier Nederlands geleerd dan in 2017.

Naast deze algemene bevindingen, zijn er belangrijke nuances wanneer we de resultaten per herkomstgroep bekijken. Hieronder bespreken we per herkomstgroep de belangrijkste conclusies die aanvullend zijn op, of afwijken van, de reeds besproken algemene conclusies. Deze conclusies per herkomstgroep zijn gebaseerd op de regressiemodellen met interactietermen tussen herkomst en de verschillende achtergrondkenmerkende, alsook op de profielen uit de beslissingsboomanalyses. We starten met het bespreken van de Marokkaanse herkomstgroep.

Marokkaanse herkomstgroep

De Marokkaanse herkomstgroep heeft in vergelijking met de andere herkomstgroepen een gemiddelde kennis van het Nederlands. Binnen de Marokkaanse herkomstgroep hebben jongeren en personen die in een centrumstad wonen een betere Nederlandse taalkennis. Opvallend is dat hoogopgeleiden niet beter, maar juist slechter scoren op kennis van het Nederlands dan

laagopgeleiden. Daarnaast blijkt dat personen die inactief zijn op de arbeidsmarkt een slechtere kennis van het Nederlands hebben dan wie wel werkt. Interessant is ook dat meer praktiserend gelovig zijn, samenhangt met een betere kennis van het Nederlands.

Wat betreft het spreken van Nederlands met mensen uit de buurt bevindt de Marokkaanse herkomstgroep zich rond het gemiddelde in vergelijking met andere herkomstgroepen. Binnen de Marokkaanse herkomstgroep is er verder een positieve relatie tussen een betere Nederlandse taalkennis en het frequenter gebruiken van het Nederlands bij contact met buurtbewoners.

Wat betreft de frequentie van het spreken van Nederlands met vrienden en kennissen bevindt de Marokkaanse herkomstgroep zich rond het gemiddelde in vergelijking met de andere herkomstgroepen. Oudere personen van Marokkaanse herkomst spreken minder vaak Nederlands met vrienden en kennissen dan jongere leden van dezelfde herkomstgroep.

Het gebruik van het Nederlands op de werkvloer onder personen van Marokkaanse herkomst ligt ook rond het gemiddelde in vergelijking met de andere herkomstgroepen. Wie in een centrumstad zoals Antwerpen, Gent of andere woont, gebruikt vaker Nederlands op het werk dan wie in Vlaanderen exclusief de centrumsteden woont.

Mensen van Marokkaanse herkomst hebben niet vaak via een formele manier Nederlands geleerd, alleen de mensen van Roemeense herkomst doen dit nog minder vaak. Jonge personen hebben vaker Nederlands op een formele manier geleerd dan oudere personen. Personen van de Marokkaanse herkomst hebben in 2022 vaker Nederlands op een formele manier geleerd dan in 2017.

Turkse herkomstgroep

Van de anderstalige respondenten heeft de Turkse herkomstgroep, na de Afghaanse, de beste kennis van het Nederlands. Een opvallende vaststelling binnen deze herkomstgroep is dat hoogopgeleiden niet beter, maar juist slechter scoren op hun kennis van het Nederlands dan lager opgeleiden. Bovendien blijkt dat het behalen van het hoogste diploma in het buitenland samenhangt met een slechtere kennis van het Nederlands in vergelijking met wanneer het diploma in België is behaald. Tenslotte hebben jongere personen over het algemeen een betere beheersing van het Nederlands dan oudere leden.

De Turkse herkomstgroep spreekt over het algemeen minder vaak Nederlands met mensen uit de buurt dan de andere herkomstgroepen (behalve de Roemeense herkomstgroep). Binnen de Turkse herkomstgroep spreken mensen met een betere kennis van het Nederlands het vaakst de taal met buurtbewoners, zeker wanneer zij daarnaast minstens vijf vrienden van Belgische herkomst hebben.

Mensen van Turkse herkomst spreken relatief vaak Nederlands met vrienden, met enkel de Afghaanse herkomstgroep die nog vaker Nederlands spreekt met vrienden. Degenen met een zeer goede kennis van het Nederlands gebruiken de taal het vaakst in hun vriendschapsrelaties. Een tweede belangrijke factor binnen deze herkomstgroep is het hebben van minstens 5 vrienden van Belgische herkomst, wat duidelijk samenhangt met een hoger gebruik van het Nederlands met vrienden.

Wat betreft het gebruik van het Nederlands op de werkvloer bevindt de Turkse herkomstgroep zich rond het gemiddelde in vergelijking met de andere herkomstgroepen. Binnen de Turkse herkomstgroep is er een positief verband tussen wonen in een centrumstad – zoals Antwerpen, Gent of andere centrumsteden – en het frequenter spreken van Nederlands op het werk, vergeleken met wonen in Vlaanderen exclusief de centrumsteden.

De Turkse herkomstgroep bevindt zich rond het gemiddelde in vergelijking met de andere herkomstgroepen wat betreft het Nederlands via formele wegen te hebben geleerd. Personen van de Turkse herkomst hebben in 2022 vaker Nederlands op een formele manier geleerd dan in 2017.

Congolese herkomstgroep

De Congolese herkomstgroep heeft, in vergelijking met de andere herkomstgroepen, een relatief lage kennis van het Nederlands; alleen de Roemeense herkomstgroep scoort nog lager. Personen die wonen in Antwerpen, Gent of een andere centrumstad hebben een betere kennis van het Nederlands. Daarnaast hebben hoogopgeleiden een duidelijk betere Nederlandse taalvaardigheid

dan laagopgeleiden. Tenslotte hebben jongere personen over het algemeen een betere beheersing van het Nederlands dan oudere leden.

Wat betreft het spreken van Nederlands met mensen uit de buurt bevindt de Congolese herkomstgroep zich rond het gemiddelde in vergelijking met andere herkomstgroepen. Personen met een zeer goede Nederlandse taalvaardigheid gebruiken de taal ook merkbaar vaker in contacten met buurtbewoners.

Ook op het vlak van Nederlands spreken met vrienden en kennissen bevindt de Congolese herkomstgroep zich rond het gemiddelde in vergelijking met de andere herkomstgroepen. Binnen de Congolese herkomstgroep zien we een duidelijke samenhang tussen het hebben van vrienden van eigen herkomst en minder frequent gebruik van het Nederlands in vriendschappelijke contacten.

Personen van de Congolese herkomstgroep gebruiken, in vergelijking met de andere herkomstgroepen, niet vaak Nederlands op de werkvloer; alleen de Roemeense herkomstgroep gebruikt nog minder Nederlands. Toch blijkt dat wie in een centrumstad zoals Antwerpen, Gent of een andere centrumstad woont, vaker Nederlands spreekt met collega's dan wie in Vlaanderen exclusief de centrumsteden woont.

In vergelijking met de andere herkomstgroepen leert de Congolese herkomstgroep vaak via formele wegen Nederlands, waarbij alleen de Afghaanse herkomstgroep dit nog vaker doet. Personen van de Congolese herkomst hebben in 2022 vaker Nederlands op een formele manier geleerd dan in 2017.

Afghaanse herkomstgroep

De Afghaanse herkomstgroep heeft de beste kennis van de Nederlandse taal in vergelijking met de andere herkomstgroepen. Hoogopgeleiden hebben een betere kennis van het Nederlands dan laagopgeleiden. Personen met een langere verblijfsduur in België hebben een betere kennis van het Nederlands.

Personen van Afghaanse herkomst spreken ook het vaakst Nederlands met mensen uit de buurt in vergelijking met de andere herkomstgroepen. Mensen met een betere kennis van het Nederlands spreken vaker Nederlands met mensen uit de buurt.

In vergelijking met de andere herkomstgroepen spreekt de Afghaanse herkomstgroep ook het vaakst Nederlands met vrienden en kennissen. Mensen met een betere kennis van het Nederlands spreken vaker Nederlands met vrienden en kennissen.

Binnen de herkomstgroepen gebruikt de Afghaanse herkomstgroep op het werk opnieuw het vaakst Nederlands. Mannen van Afghaanse herkomst spreken vaker Nederlands op de werkvloer dan vrouwen.

De Afghaanse herkomstgroep telt het hoogste aandeel personen die het Nederlands via formele manieren hebben geleerd. Dit kan gedeeltelijk verklaard worden door het feit dat veel personen binnen deze herkomstgroep verplicht zijn het inburgeringstraject te volgen, waarin ook het NT2-aanbod vervat zit. Personen zonder buurtcontacten van eigen herkomst rapporteren vaker dat zij Nederlands op een formele manier hebben geleerd.

Roemeense herkomstgroep

De Roemeense herkomstgroep heeft de slechtste kennis van de Nederlandse taal in vergelijking met de andere herkomstgroepen. Vrouwen hebben gemiddeld een betere beheersing van het Nederlands dan mannen. Hoogopgeleiden beheersen de taal beter dan laagopgeleiden, en wie zijn of haar hoogste diploma in België behaalde, heeft een betere Nederlandse taalvaardigheid dan wie dat in het buitenland deed. Verder blijkt dat personen met een betere kennis van het Frans een lagere beheersing van het Nederlands hebben. Tenslotte hebben personen met een langere verblijfsduur in België een betere kennis van het Nederlands.

Personen van Roemeense herkomst spreken ook het minst vaak Nederlands met mensen uit de buurt in vergelijking met de andere herkomstgroepen. Mensen met een betere kennis van het Nederlands spreken vaker Nederlands met mensen uit de buurt.

In vergelijking met de andere herkomstgroepen spreekt de Roemeense herkomstgroep ook het minst vaak Nederlands met vrienden en kennissen. Personen die vrienden hebben van eigen herkomst spreken minder vaak Nederlands met vrienden en kennissen. Opvallend is dat ouderen vaker Nederlands lijken te spreken met vrienden dan jongeren.

Binnen de herkomstgroepen gebruikt de Roemeense herkomstgroep op het werk opnieuw het minst vaak Nederlands. Mensen met een betere kennis van het Nederlands spreken vaker Nederlands op het werk.

De Roemeense herkomstgroep telt het laagste aandeel personen die het Nederlands via formele manieren hebben geleerd. Personen van de Roemeense herkomst hebben in 2022 minder vaak Nederlands op een formele manier geleerd dan in 2017.

Poolse herkomstgroep

De Poolse herkomstgroep heeft in vergelijking met de andere herkomstgroepen een gemiddelde kennis van het Nederlands. Vrouwen hebben doorgaans een betere beheersing van het Nederlands dan mannen. Hoogopgeleiden beheersen de taal beter dan laagopgeleiden, en wie zijn of haar hoogste diploma in België behaalde, heeft een betere Nederlandse taalkennis dan wie het diploma in het buitenland behaalde. Verder blijkt dat wie een betere kennis van het Frans heeft een lagere kennis van het Nederlands heeft. Tenslotte hebben personen met een langere verblijfsduur in België een betere kennis van het Nederlands.

De Poolse herkomstgroep spreekt over het algemeen vaker Nederlands met mensen uit de buurt dan de andere herkomstgroepen (behalve de Afghaanse herkomstgroep). Mensen met een betere kennis van het Nederlands spreken vaker Nederlands met mensen uit de buurt.

Nederlands spreken met vrienden en kennissen doen personen van Poolse herkomst niet vaak in vergelijking met de andere herkomstgroepen. Personen die minstens 5 vrienden van eigen herkomst hebben spreken minder vaak Nederlands met hun vrienden en kennissen.

Personen van de Poolse herkomstgroep gebruiken, in vergelijking met de andere herkomstgroepen, vaak Nederlands op de werkvloer; alleen de Afghaanse herkomstgroep gebruikt nog vaker Nederlands. Personen die wonen in een centrumstad (zoals Antwerpen, Gent of andere) gebruiken vaker Nederlands op de werkvloer, dan wie in Vlaanderen exclusief de centrumsteden woont.

De Poolse herkomstgroep bevindt zich rond het gemiddelde in vergelijking met de andere herkomstgroepen wat betreft het Nederlands via formele wegen te hebben geleerd.

Concluderend toont deze studie dat de onderzochte elementen rond taalkennis en taalgebruik in Vlaanderen zich op diverse manieren manifesteert binnen verschillende herkomstgroepen. Ondanks de unieke dynamiek binnen elke herkomstgroep, tekenen zich enkele algemene patronen af. Deze studie draagt bij aan een beter begrip van deze complexe dynamiek en biedt een basis voor verdere beleidsontwikkeling.

Adam, I. A., & Torrekens, C. T. (2015). *Marokkaanse en Turkse Belgen : een (zelf)portret van onze medeburgers*. Koning Boudewijnstichting. <https://kbs-frb.be/nl/marokkaanse-en-turkse-belgen-een-zelfportret-van-onze-medeburgers>

CBS Centraal Bureau voor de Statistiek (2024). Integratie en samenleven.

De Boeck, S., Verbruggen, K. (2024) Onderzoeksrapport vervolgtrajecten na inburgering. Agentschap Integratie & Inburgering. <https://www.atlas-antwerpen.be/nl/professionals/over-atlas/projecten-van-atlas/vervolgtrajecten-na-inburgering>

De Boom, J., Van Leeuwen, R., Sam, N., Seidler, Y., Van Wensveen, P., Risbo, & Erasmus Universiteit. (2023). *Ontwikkeling in integratie*. Risbo, Erasmus Universiteit.

Dagevos, J., de Voogd-Hemelink, M., Damen, R. (2022). Gevestigd, maar niet thuis. Eerste bevindingen uit de Survey integratie migranten (SIM 2020). Publicatie | Sociaal en Cultureel Planbureau. <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2022/10/11/gevestigd-maar-niet-thuis.-eerste-bevindingen-uit-de-survey-integratie-migranten-sim2020>

Demart, S. D., Adam, I. A., Godin, M. G., & Schoumaker, B. S. (2017). *Burgers met Afrikaanse roots: een portret van Congolese, Rwandese en Burundese Belgen*. Koning Boudewijnstichting. <https://kbs-frb.be/nl/burgers-met-afrikaanse-roots-een-portret-van-congolese-rwandese-en-burundese-belgen>

De Vries, J., Lautenbach, H. (2023). Nederlandse taalvaardigheid van migranten en hun positie op de arbeidsmarkt. Centraal Bureau voor de Statistiek: <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2023/nederlandse-taalvaardigheid-van-migranten-en-hun-positie-op-de-arbeidsmarkt>

Gijsberts, M., Lubbers, M. (2013). Nieuw in Nederland. Het leven van recent gemigreerde Bulgaren en Polen. Het Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.

Gijsberts, M., Andriessen, I., Nicolaas, H., Huijnk, W. 2018. Bouwend aan een toekomst in Nederland. De leefsituatie van Poolse migranten die zich na 2004 hebben ingeschreven. Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.

Hogendoorn, B. 2023. Taal en taligheid van mensen met een migratieachtergrond. Demos jaargang 39, nummer 4

Ipsos (2025) Kwalitatieve verdieping van de survey "Samenleven in diversiteit".

Maes, J., Wood, J., Neels, K. 2017. Diversiteit & Sociale Samenhang. Vijf samenlevingsdomeinen onder de loep. Universiteit Antwerpen. <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2018/04/24/bouwend-aan-een-toekomst-in-nederland>

Sobczyk, A., & Cremers, J. 2023. De Nederlandse taalvaardigheid onder arbeidsmigranten: De resultaten van het 6e arbeidsmigrantenpanel. Het Kenniscentrum Arbeidsmigranten. <https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/de-nederlandse-taalvaardigheid-onder-arbeidsmigranten-de-resultat>